

Matce

*Tvé ruce, matko má! Tvé ruce kmitající
v přeletech vlaštovčích od díla k dílu, s léty
vždy plašší v laskání, vždy více schopny říci
jediným dotknutím; dva pohyblivé květy,
v nichž sládne hořkost hlin; dvě vroucí slunečnice,
i v spánku vztažené za synem do daleka;
hle, pancíř z ocele mi tkají gesta měkká
tvých rukou zemdlených, tajících jako svíce
pro mne.*

*Tvé oči, matko má! Tvé oči zahleděné
za obzory mých cest, jež nic už neudiví,
pokojné v úzkostech jak nebe, jež se klene
nad proměnami dní; jas, jenž se z nitra žíví;
tvé oči, oči snu, jenž na zahrádce všední
se v květy rozvíjí; tvé oči krátkozraké,
spálené toužením – a žalem, žalem také,
loužené slzami, blednoucí ze dne ke dni
pro mne.*

*Tvé srdce, matko má! Tvé srdce zotvírané
všem ranám života; tvé srdce – lampa věrná
(kdyby se zbořil dům, hořeti nepřestane),
tvé srdce ztajené, studánka nedoobrná,
pro každou žízeň mou v den každý nachystaná,
až do dna zvlněná mým nejskrytějším chvěním,
radostně vědoucí bolestným zrcadlením;
tvé srdce, matko má! Tvé srdce – svatá rána
pro mne.*

Václav Renč

ZE ZASTUPITELSTVA MĚSTYSE

Usnesení č. 8 z jednání zastupitelstva městyse Budišov ze dne 21. 12. 2011

Upravená verze z důvodů dodržení zákona č. 101/2000 Sb, o ochraně osobních údajů

Vypuštěné údaje a přílohy jsou v plném znění k nahlédnutí oprávněným osobám (občané Budišova a vlastníci nemovitostí na budišovském katastru) na Úřadě městyse Budišov.

Návrh usnesení

zastupitelstvo městyse:

- určuje ověřovateli zápisu Ing. Švaříčkovou a p. Doležala,
- schvaluje program zasedání zastupitelstva městyse,
- bere na vědomí zápisy z rady městyse č. 21–22,
- schvaluje návrh rozpočtu na rok 2012 jako rozpočet vyrovnaný – příjmy 11 780 398 Kč, výdaje 11 780 398 Kč,
- schvaluje rozpočtové úpravy č. 17 až 22,
- schvaluje provedení inventarizace, plán inventur na rok 2011, složení inventarizačních komisí, protokol o proškolení členů inventarizační komise v roce 2011,
- schvaluje prodej části pozemku p. č. 1551 o výměře 100 m² za cenu 40 Kč,
- schvaluje podmínky darovací smlouvy mezi obcí Trnava, jako dárcem, a městysem Budišov, jako obdarovaným, na id. 1/20 pozemku p. č. 4360/3 KN, lesní pozemek o výměře 0,0037 ha v k. ú. Budišov a id. 1/20 pozemku p. č. 217/2 KN, lesní pozemek o výměře 0,0047 ha v k. ú. Nárameč,
- schvaluje Podpisový řád Úřadu městyse Budišov,
- schvaluje nájemní smlouvy na byty čp. 105,
- schvaluje, aby všechny akce pořádané v sále základní školy byly nekuřácké, aby sál byl nekuřácký,
- bere na vědomí informaci o možnosti získání dotace na multifunkční internetovou síť pro SDO Horácko,
- ukládá zpracovat priority pro budování v Budišově a vypracovat plán obnovy, termín do příští schůze, zodpovídají všichni členové zastupitelstva.

Ing. Ladislav Dokulil, místostarosta, Petr Piňos, starosta

Budišov u Třebíče na starých pohlednicích

Karel Černý, Milan Šustr, Milan Chmelíček, Miloslav Fialka

Nakl. Tváře – Jitka Průžová, Žďár nad Sázavou, 2011

Na rozdíl od domněnky našeho starosty v úvodu k publikaci jsem věděl, že pohlednic s motivy Budišova je mnoho, protože jsem se o staré fotografie zajímal. Nikdy jsem si ale nedokázal představit, že by se z nich mohlo dát vytvořit knihu.

Desky tohoto díla působí velmi efektně, pokud však byste chtěli věnovat publikaci jako dárek, dejte pozor – desky jsou z toho materiálu, na kterém zůstává viditelný každý otisk prstu. Z důvodu objektivitby bych ještě zmínil absenci zdroje staré mapy zde otištěné. Ale to jsou snad jediné drobnosti, které by se dílu daly vytknout. Staré pohlednice z minulého století se vkusně střídají se současnými fotografiemi za použití

minimálního, avšak plně postačujícího textu. Dnes má málokdo čas číst rozsáhlé publikace, takže je příjemné dovědět se o historii i současnosti městyse co nejvíce s nejmenším úsilím. Pohlednice jsou z rozsáhlého fondu fotografií z historie Budišova vybrány citlivě a umístěny v tematických celcích podle míst pořízení snímků. Nic zde nechybí ani není navíc. Kniha mnoho času nezabere, prolistujete ji poměrně brzy. O to častěji se k ní budete vracet. Jednoznačně je vhodné doporučit ji návštěvníkům Budišova. Ale i každý obyvatel městyse včetně pamětníků v ní najde mnoho zajímavého.

BUDIŠOV U TŘEBÍČE na starých pohlednicích

Budišov u Třebíče (Budischau)

Potřebujete-li reprezentativní dárek z Budišova s přijatelnou cenou, nemusíte nic více shánět. Na úřadě městyse jej dostanete za 200 Kč.

Ladislav Dokulil

ZPRÁVY

Tříkrálová sbírka v budišovské farnosti, Kojatíně a Valdíkově 7. 1. 2012 (výsledky)

rok:	2012		2011		2010		2009		2008		2007	
obec	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.
Budišov	23 833	19,86	24 317	20,21	25 012	20,84	23 762	19,83	22 678	19,11	23 543	19,97
Hodov	13 592	47,36	12 920	44,25	13 450	46,38	12 299	41,55	11 258	38,16	10 760	36,23
Nárameč	10 113	28,25	8 664	24,47	9 069	25,84	9 120	25,98	7 832	22,06	8 295	23,63
Kamenná	7 130	32,86	7 362	34,40	6 729	31,01	7 140	32,16	6 139	28,03	6 255	28,05
Studnice	6 060	40,40	6 409	42,44	7 420	48,82	7 370	48,49	6 595	42,55	7 030	46,56
Rohy	3 430	28,58	3 701	29,61	3 780	31,50	3 369	28,31	3 220	26,83	3 195	26,19
farnost	64 158	27,51	63 373	27,09	65 460	28,09	63 060	26,97	57 722	24,76	59 078	25,43
Kojatín	4 177	52,87	3 917	52,23	3 630	47,76	3 406	43,67	3 458	44,33	3 110	39,87
Valdíkov	2 010	20,30	1 620	15,73	2 120	21,41	2 260	22,83	2 060	21,02	1 866	19,64
CELKEM	70 345	28,03	68 910	27,38	71 210	28,43	68 726	27,33	63 240	25,23	64 054	25,66

rok:	2006		2005		2004		2003		2002		2001	
obec	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.	Kč	na obyv.
Budišov	22 687	19,42	25 979	22,24	20 247	17,30	24 166	20,70	21 176	18,20	19 095	16,40
Hodov	9 980	33,83	10 998	37,28	9 849	33,10	9 910	32,30	11 229	36,60	10 538	34,30
Nárameč	7 370	20,76	9 288	26,16	6 220	17,50	5 833	16,00	5 446	15,00	4 470	12,40
Kamenná	6 603	29,61	6 316	28,20	5 885	26,30	6 250	27,20	5 440	23,70	4 795	22,50
Studnice	6 520	44,05	6 960	47,03	7 830	52,60	5 834	38,40	6 872	45,20	0	0,00
Rohy	2 957	22,75	3 250	25,00	2 546	18,90	3 615	25,80	0	0,00	0	0,00
farnost	56 117	24,19	62 791	27,07	52 577	22,50	55 608	23,60	50 163	21,30	38 898	16,60
Kojatín	3 270	40,37	3 960	48,89	4 415	55,90	4 110	47,20	4 637	53,30	3 704	50,70
Valdíkov	2 126	21,92	2 848	29,36	1 952	19,70	2 025	19,90	1 910	18,70	1 744	18,00
CELKEM	61 513	24,62	69 599	27,86	58 944	23,50	61 743	24,20	56 710	22,30	44 346	17,40

Párek zdarma

Letošní výroční setkání hasičů okrsku č. 1 Budišov (obce Budišov, Hodov, Rohy, Studnice, Míhoukovice, Kamenná, Nárameč a Valdíkovo) se uskutečnilo 8. ledna letošního roku v pohostinství Jiřího Vlčka v Nárámči.

Bohumír Benáček

Ve výroční zprávě zhodnotil starosta okrsku Jan Pavlíček rok 2011 jako úspěšný. Hasiči se zúčastnili několika zásahů, např. u Valdíkova při požáru slámy a vzrostlého obilí a požáru rodinného domu v Budišově.

Na podzim proběhlo v Nárámči námětové cvičení, jednotky tam byly svolány operačním střediskem v Jihlavě. V průběhu cvičení se středisko neplánovaně ozvalo znovu, a to s žádostí o pomoc při pátrání po pohřešované osobě v katastru obce Trnava. Pátrání proběhlo úspěšně.

Své nezastupitelné místo má sportovní činnost. Soutěží se účastní vedle mužů družstva žen, mladších a starších žáků. Mezi neaktivnější v této oblasti se řadí sbory z Kamenné (muži z Kamenné získali na okrskovém cvičení v Budišově do svých rukou putovní pohár), Nárámče a Míhoukovic.

V rámci setkání vystoupil i starosta Okresního svazu hasičů Třebíč pan Bohumír Benáček s přehledem událostí na Třebíčsku od ledna do října roku 2011. Na Třebíčsku vyjízžděli hasiči k 1 496 událostem, z toho bylo 120 požárů, 202 dopravních nehod, 36 úniků nebezpečných látek, 888 technických zásahů a bylo evidováno 250 planých poplachů. Při požárech byla vyčíslena škoda ve výši 11 670 800 Kč a uchráněné hodnoty ve výši 72 302 000 Kč. Při požárech došlo k usmrcení jedné osoby (požár rodinného

domu v Račerovicích) a zraněno bylo 5 osob, v jednom případě zasahující hasič.

K největším požárům došlo v Jemnici, kde shořel bytový dům a škoda činila 1 350 000 Kč, při požáru lisu na slámu v katastru obce Lhotice vznikla škoda 1 300 000 a velké finanční ztráty přinesly i dva požáry sušárny květin v obci Babice, jeden na začátku roku (1 007 000 Kč) a druhý na podzim (1 005 000 Kč), v těchto dvou případech

se jednalo o úmyslné zapálení. Mimo toto období došlo k jednomu z největších požárů v Budišově, kdy 25. listopadu shořelo stavení manželů Svobodových (naproti lihovaru) s předběžnou škodou 1 500 000 Kč.

Příčiny požárů v roce 2011: 4 požáry založily děti, vlivem technické závady došlo k 23 požárům, čtyřikrát došlo k samovznícení, nedbalostí dospělých 29 požárů, komíny a topidla 5 požárů a v 37 případech nebyla příčina objasněna a je dosud v šetření.

V závěru zprávy byla vyzdvihnuta podpora obecních úřadů a sponzorská činnost Zemědělského družstva Budišov. Došlo i na dohodu o spolupráci s Budišovským zpravodajem, na jehož stránkách by měla být prezentována současná činnost hasičských sborů v jednotlivých obcích hasičského okrsku.

Přátelské setkání bylo ukončeno chutným párkem.

Použité materiály:

Výroční zpráva okrsku č. 1 Budišov za rok 2011

Zpravodaj Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska okresu Třebíč 2/2011

Rozbor požárovosti a událostí na okrese Třebíč, Ing. Miloš Bodlák, Ph.D.

Karel Pavlíček

Prvovýstup na zdravotní středisko Budišov

V lednu vystoupil poprvé do 1. poschodí zdravotního střediska v Budišově i Karel Pavlíček. Může potvrdit, že teď již máme zdravotnické zařízení plně bezbariérové, do výtahu se lehce vměstnal, a vešel by se tam i s větším vozíkem. Vnitřní rozměry výtahu jsou $0,91 \times 1,24$ m a (v tomto případě) vjezd je široký 0,79 m.

Výtah, zprovozněný v prosinci 2011, pojme maximálně 6 osob, které musí být celkem štíhlé, neboť maximální nosnost je 450 kg, což obnáší nejvíce 4 pořádné chlapy (celá rada měštyse už by velmi riskovala).

Ladislav Dokulil

Druhý (tedy již tradiční) obecní ples v Budišově

18. 2. 2012

Tulák

V sobotu 10. 3. a v neděli 11. 3. 2012 zaplnili diváci kulturní sál v Budišově v očekávání operety Rudolfa Piskáčka v úpravě Jiřího Baldy s názvem Tulák. A dočkali se, což nejlépe ilustrují ilustrační foto (demonstrační demo-DVD zatím náš časopis neobsahuje).

Z HISTORIE

Výstřižky z novin

Dopisy

Z Budišova. (Otevření knihovny pro lid.) Dne 17. t. m. v neděli odpůldne odbývána u nás tichá slavnost: otevírána téhož dne v městečku našem „knihovna pro lid“, založena byvši zde knihovním spolkem v Třebíči. Čím tišší byla ona slavnost, tím větší její význam a důležitost pro budoucno našeho lidu. Neměli jsme žádnou při každé skoro nyní odbývané slavnosti národní do mody vešlou a nezbytnou pěvecko-hudební akademii, za spoluúčinkování těch kterých umělců prvé třídy; žádný budiček, žádný banket, při kterém se platívá za jeden příbor okolo 5 zl. a od kterého obyčejně odcházejí účastníci s prázdnými žaludky; žádný ples s přepychem bohatých zbytečných ústrojů dámských: za to byli jsme si všichni vědomi, že tohoto dne u nás postaven nehybný mezník, jenž bude hraničářem dvou od sebe různých dob. Lid náš musí se změnit: on musí býti národně uvědoměným a zralým: on musí znáti důkladně a nestranně slavnou minulost svých předků, na tuto zašlou slávu býti hrdým a dle ní souditi na trapnou naši přítomnost a přičiňovati se o to, by se nám zase vrátily bývalé naše slavné, zlaté časy. Lid náš musí rozeznávati svého přítele upřímného od sobíka zištného, jenž mu přátelství vypočítavě jen lže a kde může ho ničí. Lid náš musí si odvykati od zbytečného zabíjení času v hospodách a vésti se ku blahodátnému čtení užitečných a dobrých kněh, v nichž nalezne pravidla pro uspořádání svého dalšího života a vzory ku činnosti a práci, která poslední vede jak každého jednotlivce tak celé národy ku blahobytu hmotnému, na němž se pak lehce založí vzdělání duševní, blahobyt to druhu vznešenějšího. A zdrojem ku dosažení uvedených všech požadavků jest bez odporu knihovna, dobrými, v duchu národním psanými knihami opatřená. A podobnou knihovnu od neděle minulé máme zde: nyní jest jediné na lidu našem, aby pochopiv účel, cíl a následky čtení, jemu věnoval svědomitě všechnu svou prázdnou chvíli. Doufáme pevně, soudíce dle v neděli viděného, že lid náš bude skutečně pravým, starým, bývalým čtenářem českým, že nám z něho vyjdou uvědomělí písmáci, svůj národ a vlast vřele a odhodlaně milující, ryzí, čisté povahy ze žuly a ocele, které se pod perutěmi zloby času neohýbají, ale zdatně jim vzdorují. Dejž nám jich tu Pán Bůh hodně mnoho a hodně brzy! Knihovna nalézá se v prostřední místnosti výpomocného spolku „Včela“ v Budišově a knihy zde vydávati se budou každé neděle mezi ranními a velkými službami božími. Z našich spisovatelů jsou tu zastoupeni: Beneš-Třebízský, Hálek, Herites, Jan z Hvězdy, Jirásek, Kozmák, Mokry, Němcová, Pravda, Řezníček, Stránecká, Světlá, Šmilovský, Tyl. Jak vidno jest knihovna svým obsahem vydatná a bohatá. – Slavnost sama započala o 3. hodině odpolední a účastenství při ni bylo velmi četné. Nejen Budišov samý a blízké okolí byly tu zastoupeny ale i místa a města vzdálenější. Z Třebíče dojelo osm členů výboru spolku pro zakládání knihoven se svým předsedou a jiní hosté, jakož tu byli účastníci ze vzdáleného Tasova, Rudíkova a z Velkého Meziříčí. Sláva jim všem za to! Po slavnosti půjčovány knihy a rozpůjčeno jich přes půl sta. Na to byla společná přátelská zábava v pivováře. Slavnosti nesúčastnili se od nás, důst. p. farář K. Bezstarosti a pan nadučitel Jan Tvarůžek, kterých obou pánů jsme přece neměli při podobné slavnosti postrádati. Nepřítomnost prvního nás nepřekvapila, věděli jsme, že p. farář hned od počátku byl

zásadným nepřítelem zařízení knihovny pro lid v Budišově. Tím více jsme se podívali, že též pan nadučitel se straní podniku vlasteneckého a s jeho povoláním jaksi spojeného.

Listy ze západní Moravy, roč. III; číslo 43 z 23. 10. 1886

Do redakce zaslal PhDr. František Gregor

Velký požár v Budišově u Třebíče Tři rodiny na mizině

Třebíč 9. srpna 1937. – ek. Dnes navečer vypukl ve stodole domkaře Jana Průši v Budišově u Třebíče požár, který se záhy rozšířil na obytné stavení, stodolu a chlévy rolníka Jana Pavlíčka a na stodolu a včelín domkaře Antonína Robotky. Oheň se rychle šířil, ježto ve stodolách všech postižených, zvláště ve stodole rolníka Pavlíčka, byly uloženy zásoby obilí z nedávných žní. K požáru se sjelo 12 hasičských sborů z okolí, mezi nimi sbory z Třebíče a Velkého Meziříčí s motorovými stříkačkami. Požár se podařilo brzy uhasiti, avšak škoda činí asi čtvrt milionu Kč. Nejbolestněji byl postižen rolník Pavlíček, který vyhořel do základů a nemá s tříčlennou rodinou ani kde spát. O příčině požáru není ještě nic známo.

Na zadní straně fotografie text: V pondělí 9. srpna 1937 o ¼ na 6 odp. vyhořel v Budišově p. Jan Pavlíček, č. 70.

Fotografoval pan vládní rada Ladislav Tvarůžek

Výstřižek z nezjištěných novin

Z historie těžby rud a jejich zpracování

Podloží Českomoravské vysočiny obsahuje i naleziště železných rud a někde i stříbra. Vzhledem k používání železných výrobků v hospodářství byla výroba železa jedním z prvních odvětví.

Staré doly se zásobami železné rudy se nacházely poblíž obce Ruda. Právě původní německý název obce EISENBERG (v překladu železná ruda) vznikl od těžby této suroviny. Nový výzkum ukázal, že u Rudy byla zcela vytěžena malá čočka velmi čistého hematizovaného a limitizovaného magnetitu s obsahem 65 % Fe (železa). Nalezené strusky, vzácně se zbytky dřevěného uhlí, obsahovaly ještě kolem 40 % Fe a dokládají velmi primitivní hutnění v tzv. selské či vlčí peci. Kromě magnetitu se u Rudy v menším měřítku těžil i limonit (rovněž surovina pro výrobu železa). „Vlčí“ a „selské“ pece byly nízké šachtové pece, které využívaly ke zlepšení topení přirozeného směru větru podle místních podmínek. Byly zbudovány do terénu ústím ohniště proti větru; stavěly se většinou v kopcích poblíž rudných nalezišť (topilo se v nich dřevěným uhlím). Písemné doklady o dolování v Rudě chybějí, ale muselo to být ve starých dobách, pravděpodobně kolem 13. století, už podle použitého typu pece. Po 1. světové válce se ještě zavážely zbytky šachet. V polích je možné železnou rudu nalézt dodnes.

Další lokalita, kde se ve středověku těžila železná ruda, byla u obce Petráveč. Zde se těžba a zpracování (ve středověku) prováděly nedaleko obce, na kopečku zvaném Horka, kde ještě před nedávnem měly být v zemi údajně i zbytky šachet. Odtud se železná ruda vozila do 2 km vzdáleného Nesměřského údolí, kde byly primitivní hutě a hamry. Hamry v Nesměřském údolí se nacházely na levém břehu řeky Oslavy, 1 km před tzv. první hájenkou, směrem k Velkému Meziříčí. Dnes zde po starých hamrech není ani památka, na jejich místě je louka a pouze rolníci při orbě občas narazí na zbytky strusek. Bývala tam nízká šachtová pec, do níž byl vhláněn vzduch pomocí šlapacích měchů nebo měchů poháněných vodním kolem (to už se asi nikdy nedozvíme), čímž se dosáhlo lepšího hoření, a tím i větší teploty. V peci za pomoci dřevěného uhlí vznikla z železné rudy hrouda železa houbovitě konzistence. Ta se pak s pomocí hamerského kladiva poháněného vodním kolem vykovala v kus kujného železa. Vodní kolo hamru bylo poháněno vodami řeky Oslavy přes náhon a pravděpodobně bylo na spodní vodu (po starém jezu můžeme v řece spatřit patrný zbytek).

Mohutná hřídel vodního kola měla prstenec s výstupky k nadzvednutí toporu, tj. násady těžkého kladiva zvaného kobylika. Úderý působily na konstrukci hamru takovou silou, že se sloupky zapouštěly až 4 m pod podlahu, aby se nezvedaly. Do podobné hloubky bylo třeba osadit dubový kmen, jehož konec nesl kovadlinu a musel čelit úderům proti zatlačování do země. Nejnamáhanější součástí byl topor, odolávající váze kladiva a velkým množstvím úderů o kovadlinu. Topor dělali sekerníci a i přes pečlivý výběr dřeva (používali habrové oddenky) se topor lámal již po několika měsících, i dříve. Takové topůrko bylo asi 1,8 až 3,6 m dlouhé o průměru 15 až 25 cm. Hamr a pec patřily velkomeziříčskému panství.

Z Nesměře se vypravíme do údolí Mlýnského potoka u Vladislavi. Za vlády Marie Terezie, kolem poloviny 18. stol., byla snaha o oživení dolování drahých kovů, zejména stříbrných rud. Ze státní iniciativy byly organizovány báňské výzkumné skupiny samostatně pracující v terénu a dekretem dvorské komory z 20. prosince 1766 byla

ustanovena samostatná pobočka úradu najvyššieho mincmistra a hormistra pro Markrabství moravské. A z té doby pochází pokusná (nutno dodat, že neúspěšná) štola v údolí Mlýnského potoka u Vladislavi, z které známe vzorky rud, zvláště galenitu, a tradice uvádí, že v této lokalitě bylo vytěženo stříbra na jednu lžici...

Josef Mikulášek

Z historie budišovské školy XII

Školní rok 1943 – 44

První řada zleva: Miroslava Lysá – Krčálová, Marie Pospíšilová – Slabá, Msgre. Augustin Kratochvíl – farář, Josef Pochop – ředitel, Čápková – učitelka, Jaroslava Lysá – Andělová a Miluše Hortová – Čtveráčková

Druhá řada zleva: Marie Palasová – Klímová, Zdena Nedvědová – ?, Vlasta Prachařová – ?, Milada Palasová – Beránková, Růžena Šulová – Mrňová, Eva Janová – Vašíčková, Věra Eichlerová – Kalinová, Anděla Mezlíková – Kučírková a Vlasta Jandová – Vošmerová

Třetí řada zleva: Miloš Krejčí, František Pospíšil, Vladimír Večeřa, Josef Tvarůžek, František Sedláček, Stanislav Zejda, Vladimír Nejedlý, Jiří Večeřa a Josef Kovařík

Čtvrtá řada zleva: Ilja Staněk, Antonín Kafoněk, František Kafoněk, František Pospíšil, Jan Řihák, Josef Krejčí a Josef Syrový

spolužáky vyhledala Marie Klímová, roz. Palasová

Ročník 1944, školní rok 1956 – 57, třída 7. A

Klečící zleva: Bohumil Šabacký, František Mezlík, Jiří Sedlák a Drahoslav Veselý

Sedící zleva: František Nováček, Marta Blažková – Koblihová, Zdenka Suchánková – Šulová, Libuše Machátová – Němcová, Jaroslava Pospíšilová – Pétová, Miluše Pejchalová – Ošmerová, Marie Šmídová – Veškrnová, Jaroslava Palasová – Dobrovolná, Jaroslava Požárová – Svobodová, Marie Mejzlíková – Nováčková a František Pažourek

Sřřední řada zleva: Zdeněk Malec, Ludmila Ošmerová – ?, Pavla Večeřová – Padalíková, Božena Rohovská – Hladká, Milada Komínková – Mičková, Marie Kudrnová – Mrňová, Magda Mejzlíková – Hnízdilová, Alena Škodová – Kubičková, Jana Šulcová – Martenková a Anežka Mejzlíková – Malcová

Horní řada zleva: Josef Pospíšil, Josef Svoboda, Karel Kosina, Miroslav Kratochvíl, Jiří Svoboda, Jaroslav Dufek, Jindřich Hort a Karel Mrňa

Spolužáky určila paní Alena Kubičková, roz. Škodová

Dílna Karla Obrdlíka

Na fotografii z roku 1915 se prezentuje Dílna Karla Obrdlíka. Ze seznamu živností se dá vyčíst, že Karel Obrdlík se narodil v Budišově roku 1867 a v č. p. 158 (domek se nachází pod kostelem) měl od 24. 3. 1921 do 31. 3. 1922 obchod se surovými kožemi. Po roce 1922 již tento obchod v seznamu živností není, ale v katastru nemovitostí ještě v roce 1924 je coby majitelka domu č. p. 158 vedena Amálie Obrdlíková.

Díky této skvělé fotografii a náhrbku rodiny Obrdlíkovy na budišovském hřbitově (napravo od hlavního kříže) mě napadlo pokusit se i přes to, že najít pamětníky z tohoto

období je nemožné, zjistit, kdo na zmíněné fotografii je. Pomocníky jsem měl dva, jednak již zmíněný náhrobek a hlavně stránky Moravského zemského archivu.

Obrdlíkova brašnářská dílna

Karel Obrdlík se narodil 11. 9. 1867 (potvrzuje i seznam budišovských živností), v Budišově č. 20 a zemřel 12. 3. 1957. Byl synem Jana Obrdlíka, celolánika v Budišově (jehož rodiči byli Jakub Obrdlík a Petronila, rozená Šenkel) a Kateřiny, roz. Vonešové (dcery Jana Voneše, ½ lánika z Budišova č. p. 21 a Františky, roz. Pospíšilové).

Karel si 19. 11. 1892 (toho času 24letý obuvník a záložník c. k. 14. pluku) vzal za manželku Aloisii Veselou (1872–1940), dvacetiletou dívku, z Budišova č. p. 29. Aloisie byla dcerou Karla Veselého, hostinského v Budišově a Amálie, roz. Vrbkové.

Kolik měli Obrdlíkoví dětí, se nepodařilo zjistit, ani to, jestli je některé z nich na fotografii. V této fázi mi pomohlo, kromě náhrobku, i několik vzpomínek pamětníků, které se nakonec podařilo objevit.

Jedna z dcer Obrdlíkových, Marie (3. 5. 1900 – 17. 6. 1980) se provdala za Dominika Nováčka z Náměče a je pohřbena i s manželem v již zmíněném hrobě Obrdlíkových. Další z dcer, Aloisie, zemřela předčasně v roce 1924. Na fotografii to může být děvče držící firemní štít. V době úmrtí jí mohlo být odhadem 19 let (viz. foto náhrobek). Jejich další dcera Emilie se provdala za Jaroslava Šulu. Měli dvě dcery (případně další sourozence se nepodařilo zjistit), Aloisii, kterou si pamětníci vybavují pod přezdívkou Lola, a Evu. Po této linii by se dalo pokračovat dále, ale to bychom se dostali už jinam.

Lojzička Obrdlíková

S příjmením Obrdlík se lze v našem okolí setkat i na desce kříže u rybníku Stračinek nedaleko Nárámče. Zde kromě jiného stojí:

*Z vděčnosti ku Kristu Pánu,
ke cti a chvále Boží tento
svatý Kříž postavili manželé
Jakub a Františka
Obrdlíkovi
v Topole roku 1897*

Jestli se jednalo o bratra Karla Obrdlíka, nebo o shodu příjmení, nevíme.

Dostal jsem se pouze na začátek cesty, ale i to malé nahlédnutí jakoby oživilo postavy z fotografie.

*Karel Pavlíček
Fotografie archiv Josefa Maška z Hodova*

Hrátky s čertem

Budišovští ochotníci rok 1955

Dole: Jiří Tomšík

Spodní řada zleva: Josef Zelinka, František Hanzl, Jaromír Pospíšil, Valentin Drápela, Jaroslav Svoboda, František Pavlas a Eduard Černý

Horní řada: Miloš Guth – osvětlení, Antonín Nováček, Růžena Macková, Josef Karas, Josef Špak – režie, Anička Havlíčková – Kazdová, Ladislav Kozlíček a Miroslav Škarek

Na fotografii chybí: Jan Zejda, který hrál čertovskou dvojici s Jaromírem Pospíšilem

Fotografie archiv Marie Klímové

Vzpomínal František Pavlas

Pozdrav z Budišova

Modlitba

*Pane, myslím na chvíli, až se tato země promění,
až budu bez břemen a věčným světlem oděni,
až nás prsy utěšení mlékem pokoje nasytí,
až budu odpočívati, radostmi přikryti...*

*Takovým je sladký večer, v zrcadle vše to již duše má vidí.
Ale vidí a nemá – nerozsvíceny chodí tváře lidí,
jenom oblaka a země, vody pláním lásky Tvé jsou nasáty,
a chci-li se těšit bezelstně, mohu jen se zvířaty...*

*Pohled' jak se hlady, prázdnotou a zarytostí třese me:
proto, Bože, úpěnlivě prosí Tebe srdce mé,
prosím Tebe pro lásku, již chabou k Tobě mám,
duše naše údové jsou Tvoji, živý jsme a bolestný tvůj chrám:
Bože, nechod', nechod' již tak zbědován!*

Bohuslav Reynek

Z BUDIŠOVA A OKOLÍ

Ještě ke kanalizaci...

Stejně jako asi většina občanů Budišova jsem zastáncem vybudování kanalizace a ČOV.

Splaškové vody, které vytékají ze stávající kanalizace, určitě patří do čističky. Kéž se celá výstavba pomalu blíží ke konci! I když v jejím průběhu dochází k nepochopitelným komplikacím. (Jako například několikeré výkopy v jedné ulici, nesmyslně vybudované kontrolní šachty, atd.)

V poslední době došlo k výstavbě kanalizací i v mnoha obcích v našem okolí. U části občanů vznikaly dohady o cenách přípojek, o nových cenách stočného a funkčnosti čističky.

Pro porovnání jsem sestavil následující tabulku:

Název obce	Náklady (mil.)	Osoba zodpovědná za výstavbu	Cena přípojky pro domácnosti
Budišov	162 mil.	Placený zastupitel	3 600,- Kč
Vladislav-Hostákov	74 mil.	Starosta	Cena nezjištěna
Okříšky	část obce – 48 mil.	Zastupitelé	Stávající přípojky bezplatně
Trnava	69 mil.	Starosta	Obec zajistila bezplatně
Skrbeň	35 mil.	Starosta	Bezplatně – součást projektu

Informace do tabulky jsem zjistil buď telefonicky, nebo e-mailem, a proto se omlouvám pro případ, že by v tabulce mohly být drobné nepřesnosti. Z uvedené tabulky vyplývá, že cena nasazená za přípojky jednotlivých domácností Technickými službami Budišova, je v porovnání s ostatními obcemi nehorázná.

V následujících letech připojené domácnosti zaplatí za splaškovou kanalizaci a provoz ČOV částky, které se už nebudou počítat v řádech desítek korun na osobu, ale asi v řádech stovek (i když metodika výpočtů zatím není stanovena).

Další dotazy směřují na funkčnost ČOV. (Dle starosty Budišova nově vybudovaná čistička splňuje všechny současné normy.)

Doufejme, že za rok budou opravené silnice i chodníky a náklady na provoz, které budou platit občané, budou co nejnižší.

Mgr. Zdeněk Smrček

(Pozn.: Redakce Budišovského zpravodaje neověřovala skutečnosti ve výše uvedeném příspěvku a nezodpovídá za údaje v něm uvedené.)

Rada městyse o kanalizaci

Výstavbu kanalizace v Budišově provází nemálo otázek a nejasností, které se zde zástupci vedení městyse pokusí vysvětlit.

Kanalizace je velkým přínosem pro životní prostředí každé obce, která pořizuje takovou stavbu pro zvýšení kvality života svých občanů. Vybudováním kanalizace a ČOV zlepšíme naše životní prostředí, ale hlavně životní prostředí našich dětí. Velmi si vážíme vstřícného postoje většiny občanů Budišova, bez jejichž pochopení a tolerance by nemohla být stavba takového rozsahu v Budišově realizována. Jsme si vědomi, že občané během výstavby jsou nuceni strpět nadměrný hluk, zvýšenou prašnost i omezení v pohybu po obci, a děkujeme jim za pochopení a (většinou) tichý souhlas. Dobře víme, že stavba bude sloužit nám všem. Realizace stavební části díla se blíží ke svému konci, hotovo je 86 % stavby.

Základní práva a povinnosti vlastníka nemovitosti, která produkuje odpadní vody, jsou stanoveny zákonem č. 274/2001 Sb., popřípadě prováděcí vyhláškou MZe ČR č. 428/2001 Sb. Každý vlastník nemovitosti je povinen likvidovat odpadní vody v souladu s tímto zákonem, to znamená provozovat schválenou domovní čistírnu odpadních vod se všemi povinnostmi z toho plynoucími a za podmínek povolení od vodoprávního úřadu. Další variantou je vlastnit jímku povolenou stavebním úřadem, odpadní vody v množství vypočteném pomocí směrných čísel prováděcí vyhlášky likvidovat na ČOV a tuto likvidaci prokázat (nelze předpokládat, že by tento způsob byl méně nákladný). Nejvhodnější možností je připojení na kanalizační řad. Povinnost likvidace odpadních vod vlastníkem nemovitosti je splněna okamžikem vtoku těchto vod do kanalizace. Dále se již nemusí vlastník nijak starat a povinnosti s likvidací těchto vod předá provozovateli kanalizace.

Každá nemovitost napojená na kanalizační řad zvyšuje svou hodnotu (ceny nemovitostí připojených na síť jsou vyšší). Městys Budišov vybudováním kanalizace zhodnotil nemovitosti všem vlastníkům.

Jako každá služba je i tato placená. Likvidace odpadních vod není levnou záležitostí, jen vybudování nutné infrastruktury se počítá v řádech milionů korun a provoz ČOV také není zadarmo. V současnosti není v Budišově nijak řešena likvidace odpadních vod, „stočné“ doposud není vybíráno za likvidaci splašků, ale za provoz dešťové kanalizace. Jinou zatím v městyse nemáme. Skutečně stočné tak vlastně doposud v městyse neplatíme. Nakládání s odpadními vodami v Budišově je nevyhovující a odporuje platné legislativě. Splaškové vody nesmějí být do dešťové kanalizace vypouštěny a každý, kdo tak činí, jedná v rozporu se zákonem. Případné potíže s OŽP, vodoprávním úřadem i stavebním úřadem a následné sankce ze strany těchto úřadů řeší právě budovaná kanalizace. Metodiku výpočtu množství vypouštěných odpadních vod stanovuje zákon 274/2001 Sb., popřípadě prováděcí vyhláška MZe ČR č. 428/2001 Sb. Cena stočného vychází z finanční analýzy projektu kanalizace a je pro příjemce dotace závazná. Kalkulovaná cena pro zkušební provoz kanalizace a ČOV bude v relaci cen obvyklých v okolí.*) Po ukončení zkušebního provozu bude vyhodnocena efektivita a přepracována finanční analýza.

Kanalizace a ČOV v Budišově se realizují za finanční účasti SFŽP a EU, kanalizace i ČOV mají a budou mít dostatečnou kapacitu na likvidaci odpadních vod a splňují všechny platné normy a předpisy. Je nepředstavitelné, že by EU investovala do nefunkční, nebo limity nesplňující ČOV.

Celý projekt kanalizace vychází z platných norem. Umístění jednotlivých částí kanalizačního řádu i revizních šachet tyto normy určují. Rozmístění revizních šachet je závislé také na ostatních podzemních sítích.

Naší prioritou je kvalita výstavby a následný dlouhodobý provoz bez nutnosti oprav. Dozor stavby průběžně kontroluje kvalitu prací, a pokud zjistí porušení platných norem a předpisů, nechá firmu realizující stavbu závadnou část díla předělat. Tyto opravy si hradí firma, která nekvalitní práce provedla, nenavyšuje se tím cena kanalizace. Toto je lepší řešení než následné opravy v rámci záruky za dílo a tím další nepohodlí pro občany. Na každé stavbě tohoto rozsahu k takovýmto situacím dochází, také v okolních obcích bylo nutno některé části díla opakovaně provádět.

Kanalizační přípojka **nemůže** být součástí projektu, jestliže je na jeho realizaci přidělena dotace, podmínkou dotace je, aby příjemce dotace byl vlastníkem realizovaného díla. Majitelem přípojky je vlastník připojené nemovitosti a ne příjemce dotace, dotace na přípojku tedy není možná. Cena projektové dokumentace kanalizační přípojky není určena Technickými službami Budišov. Firma IMC Ing. Miloš Charvát z Velkého Meziříčí zajistí projektovou dokumentaci v ceně 3600 Kč za jednotlivou přípojku, inženýrskou činnost vykonávají Technické služby zdarma. V ceně projektové dokumentace je územní rozhodnutí a po zakoupení této dokumentace už nemusí majitel nemovitosti hradit žádné poplatky za projekt a územní rozhodnutí.

Rozsah a cena kanalizace a ČOV v Budišově je téměř shodná se součtem cen právě budovaných kanalizací v širším okolí. V každé obci je dohledem nad stavbou pověřená jedna, či více osob. Veškerý tok finančních prostředků musí být v souladu s dotačními podmínkami. Pokud vše neproběhne podle závazných postupů popsanych v dotačních podmínkách, vystavuje se obec riziku vracení poměrné části dotace. Tyto prostředky se pak počítají v řádech milionů korun, proti nimž je několik tisíc odměny osobě odpovědné za realizovanou stavbu pro městys poměrně výhodnou investicí. Takto objemné dílo nutně vyžaduje řádný dohled. Jde o peníze nás všech. Kanalizace se buduje na desítky let a kvalitní provedení stavebních prací nám ušetří prostředky vynakládané na údržbu.

Závěrem – jistě se všichni shodneme, že kanalizaci Budišov potřebuje. Komfort bydlení se v každé napojené nemovitosti zvýší. Jako každé vylepšení i toto nás všechny bude něco stát. Současný stav je nadále neudržitelný a v blízké budoucnosti by každá jiná varianta likvidace odpadních vod byla nepoměrně dražší než připojení na kanalizaci. Budišov budováním kanalizace investuje do životního prostředí nás, ale hlavně našich dětí. V neposlední řadě i do komfortu života svých občanů.

Veškerá jednání zastupitelstva v bodech týkajících se kanalizace za celé období příprav byla prováděna v hlasování stoprocentním souhlasem všech zastupitelů naší obce. To znamená, že volení zástupci občanů výstavbu plně podporují.

Rada městyse Budišov a Pavel Černý, zástupce investora, TS Budišov

*) Níže uvádíme přehled cen vodného a stočného v celé republice (v Kč/m³), získaný na <http://www.tzb-info.cz>.

Do příštího čísla se připravuje srovnání nákladů na vodné, stočné, odpadové hospodaření a daňové zatížení pro Budišov a obce i města v okolí.

kraj	zás. obyv.	vodné s DPH	stočné s DPH	V+S s DPH	nárůst v %	platnost od
středočeský	1 246 614	34,39	26,00	60,39	6,80	1.1.2011
ústecký,liberecký	1 124 929	39,42	35,77	75,19	7,39	1.1.2011
moravskoslezský	729 984	32,08	28,97	61,05	5,48	1.1.2011
jihomoravský, jihlavský	535 633					1.1.2011
		36,19	37,24	73,43		1.1.2010
		35,42	37,73	73,15	9,20	1.1.2010
		40,50	27,41	67,91	3,30	1.1.2011
		42,68	29,04	71,72	6,10	1.1.2011
		39,70	30,20	69,90	2,80	1.1.2011
		36,81	29,23	66,04	5,50	1.1.2011
jihomoravský	398 577	28,06	32,11	60,17	5,20	1.1.2011
zlínský	376 689	38,47	34,68	73,15	2,80	1.1.2011
		32,71	37,85	70,56	5,61	1.1.2011
		35,8	29,52	65,32	7,00	1.1.2011
jihocheský	535 121	39,47	30,45	69,92	0,00	1.4.2010
		36,63	28,70	65,33	1,87	1.1.2011
		30,23	35,48	65,70	2,00	1.1.2011
		38,19	30,56	68,75	0,00	1.1.2011
		34,89	35,53	70,42	0,00	1.1.2011
		42,55	37,03	79,58	14,25	1.1.2011
moravskoslezský	314 467	31,06	31,33	62,39	5,00	1.1.2011
středočeský	251 163	44,44	32,67	77,11	3,85	1.1.2011
plzeňský	225 007	40,90	27,57	68,46	34,17	1.1.2011
karlovarský	183 525	35,99	25,45	61,44	6,00	1.1.2011
pardubický	158 699	31,80	39,10	70,90	6,78	1.1.2011
královhradecký	154 088	36,55	38,82	75,37	5,50	1.1.2011
jihomoravský	131 000	28,05	31,36	59,41	3,32	1.1.2011
jihomoravský	114 125	34,65	35,20	69,85	4,10	1.1.2011
středočeský	113 300	37,60	34,95	72,55	6,90	1.1.2011
	6 592 921	36,25	32,50	68,75		

Rozhovor se sportovcem

V prosinci 2011 proběhla na ZŠ Budišov beseda s panem učitelem Milanem Procházkou, který před žáky mimořádně předstoupil ne jako oblíbený pedagog, nýbrž jako člověk, který se s úspěchem věnuje vytrvalostním sportům. Výběr nejzajímavějších otázek a odpovědí přinášíme.

Jak jste se dostal k triatlonu?

Díky kamarádům.

Jak se připravujete na závod?

Na závody se připravuji dlouhodobě (od listopadu) s narůstající intenzitou.

Váš největší úspěch?

1. místo na dlouhém triatlonu (3,8 – 180 – 41,2) v Otrokovicích – Moraviamanu – čas 10:06:38 hod.

Platí se startovné?

Ano, na závodech Českého poháru 800–1500 Kč, krajský pohár 200–400 Kč za závod.

Co je to železný muž?

Jinak také Ironman je titul toho, kdo zvládne uplavat 3,8 km, ujet na kole 180 km a na závěr uběhne 42,2 km a to vše v časovém limitu do 17 hodin.

Kolik stupňů má voda ve které plavete?

19–23 °C

Sportoval jste jako žák základní školy?

Jako většina chlapců v té době jsem doma moc neposeděl, ale konkrétní sport jsem nedělal.

Věnujete se i jiným aktivitám?

Hraji nohejbal, lyžuji, turistika.

Prý jste utíkal s kolem od vozu, co je to za sportovní výkon?

Koulení je recesistická soutěž, při které je nutno zkombinovat běh s ovládním loukoťového kola (67 km). Kdo to nezkusil, tak o hodně přišel. Já to bral jako zpestření závěru sezony a navíc to byl týmový závod.

Kolik trávíte času tréninkem?

Denně cca 1–3 hodiny.

Kolik jste toho naběhal přibližně za svůj život?

Za život nevím, ale v posledních dvou letech cca 1100 km ročně.

Čeho chcete ještě dosáhnout?

Rád bych se zúčastnil nějakého závodu mimo ČR a také pokořil hranici 10 hodin na dlouhém triatlonu. Vše závisí na tom, jestli bude zdravý přát, a také na financích.

Běháte i v dešti?

Pokud mám naplánovaný trénink, tak i v dešti. Je třeba mít ale dobrý oděv.

Bral jste někdy k posílení svalstva nějaké proteiny?

Proteiny slouží především k nárůstu svalové hmoty a ta je v triatlonu spíš na obtíž, tak ne.

Jaké jídlo máte nejraději?

Dobré.

Co děláte, když se nudíte?

To se mi už dlouho nestalo.

Z internetového časopisu žáků ZŠ Budišov Drby z budišovské vrby

Pozn. red.: Milan Procházka coby člen Becaro teamu z Rudy v loňském roce vytvořil již podruhé za sebou rekord na závodě Koulení kola z Lednice do Brna, recesistické, ale hodnotné soutěže pořádané CK Kudrna Brno, když ji jeho tým opět vyhrál.

Tarantule – magické místo

Podle Akademického slovníku cizích slov se po zoologické stránce jedná o druh nejedovatého evropského slíďáka, podrodu Tarantula, obývajícího Středomoří, o jehož kousnutí a následné chorobě vznikla legenda, podle níž se léčení provádělo tancem tarantelou (italský tanec v třídobém taktu a rychlém tempu). Zeměpisně – lokalita Tarantula Spring v USA tvořená žilnou horninou z křemene, ortoklasu a albitu... a nejenom to.

Název Tarantule nese také seskupení balvanů nedaleko rybníka Pyšeláku. Na vrcholu kopce jsou mohutné balvany různě rozházené, přičemž některé jsou položeny přes sebe a tvoří jakousi bránu, kterou lze projít. Na největším z nich jsou vidět záseky po klínu, které měly oddělit část kamene pro budoucí koryto. Práce se zastavily v půli cesty.

Kde se vzal název Tarantule u Pyšeláku, jenž je vysekán na jednom z mohutných balvanů, který připomíná torzo ženského těla? – Nevíme. Je zde určitý předpoklad, že se jedná o novodobý výtvar pocházející z doby, kdy sem jezdili trampové z Rapotic a okolí, asi v sedmdesátých letech minulého století.

Karel Pavlíček, foto Alois Lisý

Pánové, hlídejte si PSA!!!

I těm ze čtenářů BZ, kteří vlastní čtyřnohého štěkajícího miláčka a péče o něho je pro ně každodenní samozřejmostí i potěšením, to na tomto místě důrazně připomínám! Zvláště, jste-li ve věku kolem poloviny stoletých a výše. Tedy těm, kterým se věk změnil z koncovky -cet (čtyřicet) na -sát (padesát). A to platí i pro ty muže, kteří PSA nemají (tedy zatím). Ať se na mě nezlobí majitelé něžných chundelatých pudlíků i věrných ochránářů vlčáků anebo jen obyčejných budišovských voříšků, vybavených těmi nejlepšími genetickými vlastnostmi. Ale tento pavýtvor přírody na vás nekouká oddanýma psíma očima, a radostně vás nevitá, na rozdíl od vašeho čtyřnohého kamaráda, kdykoli se vrátíte z hospody i třeba nad ránem a ve veselém stavu. Je to totiž mrcha zákeřná, z počátku ani není slyšet, ba ani vidět a možná tu potvoru ještě ani necítíte. Přesto vám doporučuji navštívit patřičného lékaře, ale zvěrolékař to rozhodně nebude. Ten pán v bílém plášti se jmenuje pan urolog a měl by vám zjistit, jak to vaše PSA je vysoké. A abychom už nehovořili v náznacích, jedná se o Prostatický Specifický Antigen v krvi, kterým se zjišťuje stav vaší prostaty. Je tak diagnostikovaná rakovina prostaty, která, když se včas zjistí, je dobře léčitelná.

A proč mají tento článek číst i ženy, když se jich to přímo netýká? No proto, aby na nás, lajdácké chlapy, dohlédly a k lékaři nás poslaly.

Takže psa, přítele člověka, pokud ho doma snesete, tak ano. PSA ale ne!

Ing. Rostislav Tesař

Zpytování svědomí aneb Vzorná žákyně jsem nebyla

*Svatá Nitušo, na mě pohlédni,
dej, ať ten průšvih už je poslední.
Chování mé vám drzé se zdá,
však já se polepším. Když Pán Bůh dá.*

Tak tohle mě napadlo před mnoha lety, a když na tyto řádky hledím dnes, vracím se v myšlenkách zpět a přemýšlím o okolnostech jejich vzniku a nad svým chováním – hlavně v době školní docházky.

Takže jaké bylo chování mé? No vzorné rozhodně ne. Už na obecné škole jsem často měla nejvíc čárek, které nám pan učitel dával za kázeňské přestupky. Nevím, proč to dělal – snad aby mohl příležitostně podat zprávu rodičům, protože si většinou s námi vyřídil hned všechno ručně, často i za použití rákosky.

Někdy jsme hodně vyrušovali, nedávali pozor a o přestávkách se prali (nikdy jsem u toho nechyběla), nespáchali jsme ale, pokud si pamatuji, nic výjimečného. Nepočítám-li ovšem plivání z minaretu na výletě v Lednici, za což jsme byli odměněni vydatnými pohlavky.

S panem učitelem jsme ale nežili v nějakém „nepřátelství“ a myslím, že nás dost naučil. Mám ještě schovanou čítanku, ve které jsme si podle jeho návodu tužkou podtrhovali slova, která bylo při čtení třeba zvýraznit. Když jsem si to pak po letech znovu vyzkoušela, uznala jsem, že to bylo pěkné výrazné čtení.

Ani na vyšším stupni základní školy a na jedenáctiletce nebylo mé chování bez závad. Zase se sice nejednalo o závažné přestupky, ale přesto jsem byla řazena mezi (doufám, že mírně) problémové žáky, za což mohla asi i moje dobře proříznutá pusa. Vůbec jsem se tedy nedivila, když jednou při nástupu v řad dala nervózní tělocvikářka facku mně, ačkoliv breptala jiná cvičenka. Tehdy jsem se ani neohradila. Vždyť kdyby dostala facku ještě moje kamarádka, tu moji by to stejně neodpáralo a mně zase prošlo jindy pár výstřelků beztréstně, takže se to vyrovnalo.

Facka na střední škole byla spíš výjimkou. Dostávali jsme někdy poznámky nebo písemné tresty, občas jsme byli i po škole. Vzpomínám si, že jsem kdysi dostala za úkol napsat pojednání, jak se mám chovat při vyučování, což mně později posloužilo jako námět pro příspěvek do školního časopisu.

To náš dějepisář byl originálnější a měl smysl pro humor. Zadal někomu například napsat padesátkrát: *Naše škola milá je naše nebičko, rádi tam chodíme, rozmilá matičko*. I poznámky od něj měly svůj půvab. Myslím, že nejlepší byla: *Cpal jsem se bezuzdně v hodině dějepisu, zaměním učebnu za restauraci*. Jejím adresátovi jsme ji všichni záviděli.

Na jeden vážnější přestupek oceněný třídní důtkou si přece jen vzpomínám. Bojkotovali jsme prověrku z fyziky, protože se vyučující k nám podle našeho mínění zachoval nespravedlivě, a já jsem (uznávám, že právem) byla označena za jednoho z „vůdců povstání.“

Že jsem nepatřila mezi „hodné studenty“ dokazuje i výrok mého třídního, když se dozvěděl, že bych chtěla jít na pedagogickou fakultu: „Představ si, že budeš mít ve třídě přes třicet takových žáků, jako jsi ty!“ Mezi těmi třiceti by byli jistě i žáci bezproblémoví, ale myslel to se mnou jistě dobře.

Pedagogická fakulta byla ale pro mě nedostupná z kádrových důvodů a tak jsem po maturitě šla na nástavbu Střední zemědělskotechnické školy. Ani tam jsem vždycky nepatřila k těm bezproblémovým. Nejednalo se samozřejmě o drogy, alkohol nebo sex. Ba ani o záškoláctví – u něho se ale přece jen zastavím. Už na jedenáctiletce jsem se, podobně jako mnozí jiní, občas ulila z hodiny a šla k lékaři (většinou k zubaři), případně měla jiný „vážný“ důvod nepřítomnosti, ale vždy mně to prošlo. Dokonce i to, když jsem se vymlouvala na krvácení z nosu a pro větší efekt jsem si obličej přizdobila červenou tuší.

Na SZTŠ jsme měli laskavého školního lékaře, se kterým sdílela ordinaci velmi přísná sestra, kterou hned tak někdo nedoběhl. Vzpomínám si, jak se moje spolužačka, pod jejím přísným zrakem celá rozklepaná, přechkla a vypadlo z ní, že se bojí, aby ta vyrážka nebyl extrém. Odpovědi se jí dostalo ne od pana doktora, ale od sestřičky: „Žádný ekzém nemáte a pokud neznáte příslušné cizí slovo, nepoužívejte je!“

Do „dějin“ pak vešel případ, který se stal ještě před mým příchodem na zemědělskou školu. Jeden student chtěl svoje tvrzení o nemoci podpořit patřičně zvýšenou teplotou, v čekárně si nahřál na topení kapesník a teploměr do něj zabalil. Nevšiml si však, že rtuť se zastavila, až když už nemohla stoupat výš. V ordinaci se pak podivili, že ještě žije a dali mu teploměr pod každou paži. Oba pak ukazovaly 36,9 °C a z pacienta se stal rázem zdravý člověk. Vysvětlení, že seděl v čekárně blízko topení, nebylo bráno v úvahu.

Vrátím se ale k vlastním problémům. Takže vyrušování, občasná lajdáctví, napovídání, opisování, někdy i odmlouvání, když jsem opět „bojovala za práva a spravedlnost,“ to může být ono „chování mé vám drzé se zdá.“ Jsou to současně i ty průšvihy, nebo se jednalo ještě o něco jiného? Vzpomněla jsem si alespoň na dva.

V prvním ročníku jsem bydlela na internátě. Na pokoji nás bylo šest puberťáček. Někdy jsme byly dost hlučné a to i po večerce. To je ale celkem běžné. K průšvihy došlo, když jsme se na záchodě polévaly vodou a omylem polily i uklízečku. Když se vyřítila z kabinky, nadělala víc rámusu než my tři holky dohromady (ani se jí nedivím) a utíkala si stěžovat vrchnímu vychovateli, který to oznámil i ve škole.

V druhé polovině dalšího ročníku mi byl pod lavicí zabaven sešit, ve kterém byly nepříliš lichotivé básničky na vyučující. Jeho držitel mně slíbil vrácení, když se nadále budu chovat vzorně, jinak jej prý předloží na konferenci. Bylo před maturitou a tak to zabralo. Nevím, jestli mé chování bylo úplně vzorné, myslím, že spíš ne, ale zřejmě to stačilo.

Tehdy jsem pravděpodobně napsala tu parafrázi na známý kuplet z mé oblíbené operety Mam'zelle Nitouche, ale nikdy jsem jej veřejně nezazpívala. Pobrukuju si jej teď aspoň sama pro sebe.

A jak tedy dopadlo mé zpytování svědomí? No, vzornou žákyní jsem určitě nebyla, ale myslím, že to se mnou přece jen ušlo a nepatřím k lidem s „temnou minulostí.“ Takže bych asi měla pomalu končit. Nedá mi to ale, abych se „nepochlubila“ ještě s jedním průšvihem, musím se však vrátit do dětství. Jednou jsem jako obvykle natahovala uši, abych slyšela, co si dospělí vypravují. Dozvěděla jsem se tehdy od naší návštěvy, že při nějakém poválečném rabování byly z jednoho zámku odcizeny nějaké předměty a později je poznali podle monogramů. Nevím, proč jsem dostala strach právě o naše židle z obýváku, ale rozhodla jsem se je zabezpečit před trvalým odcizením. Do jejich lesklých opěradel s hnědou politurou jsem vyryla hřebíkem velké tiskací K, aby všichni poznali, že patří Krejčovým. Že jsem nebyla pochválená, si jistě domyslíte. A přitom jsem to myslela tak dobře...

M. Holasová

Sto let od narození J. V. Hakla

Na otce vzpomínají synové Lubomír a Radek

Josef Václav Hakl se narodil 4. 8. 1912 jako prvorozený syn v zemědělské rodině v Tasově. Již od útlého mládí bylo zřejmé, že předurčené převzetí hospodářství nebude jeho osudem. Cestu k uskutečnění svého snu viděl v absolvování učitelského ústavu. Po jeho absolvování působil jako učitel v Hodově a následně v Osové Bítýšce a Vladislavi. Jako člen protiněmeckého odboje byl vyzván ke vstupu do tvořící se Československé armády, kde v letech 1946–1953 působil ve funkci šéfa vojenských výtvarných ateliérů a Domu armády v Brně a Trenčíně. Právě z tohoto období pramenilo jeho přátelství se známými malíři, kteří ve vojenských ateliérech vykonávali vojenskou službu a později často navštěvovali jeho chatu – ateliér v Hodově. Své výtvarné vzdělání si prohloubil studiem na zlínské škole výtvarného umění, jehož absolutorium umožnilo zapsání do seznamu výtvarných umělců Čech a Moravy.

V letech 1953–1958 působil v reklamní agentuře a při tom vystudoval filozofickou fakultu – obor historie umění na Masarykově univerzitě. Po absolutoriu nastoupil jako profesor na výtvarnou katedru Střední průmyslové školy textilní, kde působil až do svého odchodu do důchodu. Penzijní věk trávil většinou v Hodově, což mu umožňovalo stále více ztvárňovat v obrazech jeho milovanou Vysočinu. Jeho dílo však obsahuje nejen obrazy z Vysočiny, které tvoří převážnou část, ale i ze Slovenska a Jugoslávie. Jeho obrazy byly vystaveny na 27 výstavách a dnes zdobí stěny v rodinách sběratelů nejen v Čechách, ale i na Slovensku, Německu, Itálii i Jugoslávii. Výtvarně byl činný až do svých 90 let, další roky již ovlivňoval stárnoucí zrak, který ztěžoval jeho milované malování. O to více rád vyjížděl na krásnou Vysočinu, aby čerpal její atmosféru. Jeho paleta osiřela po krátké nemoci 15. května 2004.

Doc. MUDr. Lubomír Hakl, CSc.

Josef Václav Hakl, rodák z Tasova, zná důvěrně kraj Horácka, především okolí vesničky Hodov a celý život mu věnoval své nadání. Rád se vracel do krajiny dětství, aby zde našel zdroj své inspirace. V bohatě členěné geniální krajině, těžké práci místních rodáků i proměn během celého roku. Jako profesor odborného kreslení a dějin umění na výtvarné katedře střední uměleckoprůmyslové školy textilní v Brně navštěvoval každé prázdniny Hodov, poblíž kterého si postavil ateliér. Je to neopakovatelná krajina, k níž jej poutá domovská láska a hluboký citový vztah. Odtud si odnesl reálný vztah k přírodě a k lidem. Nejlépe to dokazuje obraz „Štípání pařezů“ (1947).

Cesta J. V. Hakla k výtvarnému umění byla velmi těžká a plná překážek. Neklidná doba dvou světových válek a následné totality mu neumožnila, aby uplatnil své vlohy v plné šíři svého talentu.

Studium: Na Pedagogické škole ve Znojmě v letech 1928–32 zaujal svými pracemi akademického malíře O. Zeminu, který poprvé uvedl J. V. Hakla do základních tajů malířského kumštu a pomohl mu také tím, že umožnil začínajícímu malíři vystavovat

první jeho práce. Tento vstup do výtvarné praxe však přerušila prezenční vojenská služba 1932–34. Po jejím ukončení studuje výtvarné umění soukromě a nachází pochopení u různých významných umělců podporujících jeho úsilí. Vysočina v té době vážně konkurovala pražské umělecké scéně, a to nejen v literatuře (Jakub Deml, Otokar Březina), ale i v malířství (Oldřich Blažíček, Josef Jambor) s centry v Tasově a Novém Městě na Moravě. Pro J. V. Hakla je významné přátelské vedení profesorem akad. malířem J. Šilhavým nebo v tehdejší Zlíně u profesorů V. Hrocha, prof. Jaška a prof. F. Petra ve čtyřicátých letech. V občanském povolání působí jako učitel v Hodově a na jeho obyvatele všech generací s láskou vzpomíná celý život. V počátcích k jeho nejvíce inspirujícím malířům patří Mikoláš Aleš a jeho bravurní vyjadřování kresbou a malířskou zkratkou (Masopust, Vápenický kůň).

Velmi rušivě zasáhla do života J. V. Hakla okupace, kdy byl totálně nasazen do pracovního tábora v Pardubicích. Svůj odpor k německému fašismu projevil ilegální činností. V této době se téměř nedostal k výtvarné práci. Vzniklo jen několik drobnějších kreseb, jako např. lavírovaná perokresba z roku 1940 „Pozdrav z Horácka“ vytištěná grafickým závodem J. Štence na pohlednicích a pro velký zájem ještě několikrát vytištěná knihtiskárnou A. Šaška. Osvobození v roce 1945 přineslo novou naději a plány do budoucna. J. V. Hakl vstoupil v této době do armády v naději, že konečně přišla doba, v níž by uplatnil také své nadání. Pracuje jako výtvarník na velitelství třetí oblasti v Brně. Ve volných chvílích se věnuje tvorbě a pokud to komunistická cenzura dovoluje, také vystavuje. V roce 1953 opouští armádu, aby se mohl věnovat jako samostatný výtvarník plně umělecké práci. Úspěšně studuje na katedře dějin umění na filosofické fakultě v Brně. Zde se přátelí s akad. malířem E. Milénem (1954). Na fakultě vystavuje svá díla a nachází zde obdiv a uznání. V roce 1958 byl jmenován profesorem odborného kreslení a dějin umění na výtvarné katedře Střední průmyslové školy textilní v Brně. Vystavuje opět nejraději na milované Vysočině: Třebíč, Velké Meziříčí, Brno. Významná je i jeho ilustrátorská činnost. Snad za nejlepší práci této doby je považován lyrický obraz „Vyžínání paseky“ (1959). Malíř zde oslavil práci venkovské ženy a povýšil ji do sféry poetického artefaktu. Obraz má také bezesporu mnoho kladů, především v použití moderního výtvarného názoru umělce. Prostá skutečnost je zde zachycena stručnou výtvarnou zkratkou za použití minimalistických výrazových prostředků. Od tohoto obrazu nastupuje u J. V. Hakla nová orientace. Malíř se oprošťuje od prostého přepisu skutečnosti a hledá nové výrazové prostředky. Projevuje se to zejména v obraze „Senoseč“ (1960), „Oborávání brambor“ (1961), „Časné setkání“ (1961). Do sféry jeho tvorby začínají zasahovat i umělecko-průmyslové formy umění jako textilní návrhářství a návrhy gobelínů. Jezdí na Slovensko a vznikají zde neopakovatelné akvarely a další vyzrálá díla. Jako devadesátiletý ještě navštěvuje Hodov a okolí, aby se rozloučil s krajinou, kterou tak miloval.

MgA. Radek Hakl

Děkujeme za zapůjčení obrazů, popř. poskytnutí fotografií Aleně a Antonínu Jarošovým, Marii Vítové, Stanislavu Jašovi ml. a Pavlu Holanovi.

Vzpomínka

Ve svých učitelských vzpomínkách se často vracím k případu, který se udál 14. července 1978. Učila jsem tehdy na malotřídní škole na Vysočině.

Svou učitelskou práci jsem měla ráda. S dětmi jsem hrávala menší divadelní scénky, hrála jsem dobře na housle, celá má třída zpívala. Inspekce vždy hodnotila mé působení kladně. Ovšem jen do doby, kdy rostl tlak ateistického režimu, aby učitelé snížili procento žáků chodících na náboženství. Já jsem měla vždy stoprocentní účast. Jako věřící jsem tomu byla ráda. Uvědomovala jsem si, jaká by to byla škoda pro náš národ, kdyby se zřekl víry, mravní hodnoty Desatera.

Proto jsem řekla řediteli školy Alfrédu Plachetkovi jasné „ne“, když mě vyzval, abych doporučila rodičům vzít zpět přihlášky do náboženství. Též jsem nesvolala rodiče, abych udělala ateistickou přednášku. „Mé svědomí mi to nedovolí,“ byla má odpověď. A tak se vůči mně rozběhlo pronásledování. Inspekce o pěti lidech, předvolání na okres, výslechy před magnetofonem, dva soudy. Byla jsem odsouzena za neplnění ateistických požadavků socialistického školství.

Za těchto okolností přišla opět na inspekci soudružka Květoslava Bučková. Tentokrát přišla sama. Stoupla si před mě žáky a křičela na ně: „Kdo si v této třídě ještě dovoluje věřit v Boha?“ Strnula jsem a děti také. Jasně celou tu scénku vidím. Vystrašené děti se dívaly na mě, co tomu řeknu. Snažila jsem se na ně usmívat, ale do očí mi vstoupily slzy. Děti byla zaražené. Chvilí seděly nehnutě. Dívám se na své pátáky, čtvrtáky a malé druháčky. Co dělají? Je ticho. A najednou vidím Lidušku z páté třídy. Zdvihá ruku pomalým pohybem. Ano, hlásí se. Přidává se i její sestra čtvrtáčka Ivetka a přidávají se i ostatní pátáci i čtvrtáci. A i malí druháčci? Ani oni nezůstávají pozadu. Mé statečné děti! Nevím, zda tehdy slyšely ve svém nitru ono povzbuzující: „Kdo mě vyzná před lidmi, toho já vyznám před svým Otcem nebeským.“

V této – pro mě i mou třídu – stresující situaci jsem vydržela ještě rok. Když můj lékař viděl, že mě školští pracovníci opět předvolávají, a to i v pohřební den mé maminky, vzal telefon a zavolal jim, že od toho dne mě „uznává“. Děkuji mu za to, měla jsem bolesti hlavy a zhroutila bych se. Do důchodu jsem neměla daleko. Později jsem si našla práci uklízečky. Po listopadu 1989 jsem si udělala kurz náboženství a vyučovala jsem ho ještě deset roků. Dnes, uprostřed své věřící rodiny (což pokládám za největší poklad), pociťuji nesmírnou vděčnost Bohu, který své věrné neopouští.

A osudy těchto dětí? Dnes mají své rodiny. S mnohými z nich se setkávám v kostele. Poctivě se žijí. Někteří vystudovali i vysokou školu. Ta Liduška, která se kvůli náboženství nedostala na střední školu, udělala večerní průmyslovku a vystudovala VUT. Je inženýrka a dělá v podniku, který jí svěřuje dozor nad pracemi v zahraničí. Tak Bůh odměňuje své věrné.

Albína Janoušková

(Text z knížky Josef Brázda Učitelství odboj na Vysočině, Nakladatelství Eva – Milan Nevole, Praha 2010)

Kdo hájil Krista?

Celá naše společnost je nemocná a církev nemá kněze typu Jana Boska. Nikdo mladým nic neřekne o smyslu života. Náboženství se mnohdy učí pouze na faře – kdo tam přijde? Kardinál Dominik Duka mluví o tom, že se musí zvýšit evangelizace. Bude prosazovat (Bohu díky) výuku náboženství na středních, zejména učňovských školách. Kde vezme církev potřebné vyučující? A jsme u toho!

Komunistům bych tak ještě odpustila loupeže, krádeže i justiční vraždy, ale neodpustím, že zničili morálku většiny našeho národa. Nástup komunistů znamenal nejen ztrátu svobody, demokracie, především byla postižena církev. Okamžitě byly zavřeny všechny církevní školy, mnozí kněží i křesťanští laici zavřeni a někteří z nich i zavražděni. Má o tom smysl psát? – Ano. Paměť lidská je krátká, a jestliže se to nebude připomínat, tak si to naši mladí zopakují. Bolševici opět vystrkují hlavu. Víc než pronásledování učitelů se mně dotýkalo pronásledování dětí přihlášených do náboženství. Jakže to bylo?

Výuka náboženství za první republiky. Masaryk řekl: Katolíci budou mít tolik práv, kolik jich uhájí. Osobně (ročník 1925) jsem chodila do náboženství 5 roků v tzv. obecné. Později na gymnáziu 8 roků. Náboženství se vyučovalo tehdy na všech středních školách. Byla svoboda. Vzpomínám na sjezd katolíků v Praze roku 1937. Maminka vyprávěla, jak před sochou sv. Václava hřměl dav vyznáním „Věřím v Boha.“

Komunisté – jejich řeč – pokrytectví. Ministerstvo školství dovolilo, aby žáci mohli být v náboženství vyučováni, a to od 2. do 7. třídy včetně. To vše hlásalo do světa, a jak vypadla praxe? Škola vyžadovala přihlášku s podpisem obou rodičů. Přihlášky bral pouze ředitel školy (nebo jeho zástupce). Již při jejich odevzdávání ředitel vysvětloval rodičům „neblahé důsledky“, když jejich dítě bude navštěvovat hodinu náboženství, že se nikam na žádnou školu nedostane (učitelé zapisovali do posudku – žák navštěvoval hodinu náboženství, chodí s rodiči do kostela atd.). Pro tyto napsané posudky se mnozí nedostali na studie, a že děti, které chodily do náboženství, byly šikanovány, je pravda. Do třídy vstoupil ředitel školy K. Severa. Vyzval, aby se přihlásily děti, které do náboženství nechodí. Několik dětí vstalo – a reakce ředitele: „Vy se mi líbíte, máte moudré a rozumné rodiče, ale tí!...“ – ukázal na zbytek žáků a odešel.

Ti „náboženští“ slyšeli často, že jsou tmáři, že mají poslouchat „vědecký světový názor“, že Bůh není, atd. Větší žáci, poučení svými rodiči, se tomu v duchu smáli. Horší to bylo u malých žáčků, kteří si to nemohli ve svých hlavičkách srovnat. Měli rádi své rodiče a chtěli mít rádi i svého učitele...

Byla to doba nesvobody: Českým školám třikrát běda, když jim vládne „Rudý děda“ (Zdeněk Nejedlý). Inspektoři hodnotili učitele podle počtu žáků přihlášených do náboženství. Ředitelé posílali učitele do rodin, aby tyto vzaly přihlášky zpět. Kdo se tehdy ozval? Kdo se zastal Krista?

Sledujeme politiky, kdo z nich zůstal čistý a nekompromisní? Je jich málo a my si musíme z nich vybírat ve volbách.

Albína Janoušková

Katechetka

Paní učitelku Albínu Janouškovou pojilo s Budišovem především přátelství s panem farářem Janem Slabým.

V roce 1991 vyvstal v naší farnosti problém s přípravou dětí na 1. sv. přijímání. Bylo to v době, kdy se u P. Jana Slabého začaly projevovat zdravotní potíže, kvůli nimž bylo nad jeho síly tuto náročnou přípravu s dětmi absolvovat. Právě v té chvíli podala pomocnou ruku paní učitelka Albína Janoušková, která se nabídla, že děti, coby katechetka, k 1. sv. přijímání dovede. Že se to podařilo, dokazuje společná fotografie dětí, pana faráře a paní učitelky.

Za tři roky odešel P. Jan Slabý na věčnost. Cesta do Budišova pro paní učitelku však travou nezarostla. Důkazem je účast na slavnostním odpoledni v budišovském kulturním sále roku 2008, konaném na počest 85. narozenin Ing. arch Josefa Hyzlera, kdy jsme obdivovali její vitalitu a duševní svěžest.

Touto cestou přejeme paní Albíně Janouškové do dalších let, pevné zdraví a především Boží požehnání.

*Redakce
Fotografie – archiv Albíny Janouškové*

Křížový kámen u kostela v Budišově 2

Tento nádherný, zajímavý křížový kámen jsem popsal již na stránkách Budišovského zpravodaje č. 1/2010. Nepředpokládal jsem, že se k němu ještě vrátím. Věděl jsem, kde kámen původně stával, díky ochotě pana Pospíšila z Hodova. Ten mě dovedl k jednomu z mnoha kamenných ostrůvků s několika borovicemi uprostřed polí a ukázal mi, kde kámen býval. Podle J. F. Svobody byl křížový kámen před rokem 1937 povalen. Někdo ho musel vztyčit, kdo? Najde se ještě pamětník?

Od té doby, kdy byl objekt záměrně vyvrácen, uběhlo téměř 50 let, než byl převezen ke kostelu v Budišově, kde byl nově vztyčen. Bylo to na žádost pana faráře Slabého, který v jednom článku uvádí, že smírčí kříž je ohrožen zemědělskou mechanizací a stará cesta z Budišova do Rohů je zaoarána. Podle vzpomínek chlapů z Hodova jsem uvedl, že kámen byl převezen v letech 1975–6. Muselo to být ale asi o 10 let později. Jak jsem k tomu došel? Vysvětlím.

Bylo to 5. října 2011, kdy jsem zasedl do lavice Západomoravské vysoké školy v Třebíči Borovině, abych se zúčastnil pokračovacího kurzu Dějiny křesťanství 2. Najednou za sebou slyším mužský hlas, který někomu nabízí odvoz do Budišova. Nedalo mě to, otočil jsem se a nechal jsem pozdravovat pana Karla P. Shodou okolností jsme o přestávce s „Budišovákem“ stáli vedle sebe. Pan Bačák, jak se představil, mě oslovil jménem, což mě překvapilo. Řikal, že se mnou byli na nějakém zahraničním zájezdu, který jsem průvodcoval, věděl, že přispívám do B. Z. Čím mě ale ohromil, byla informace, že má doma fotografie křížového kamene od kostela, z původního stanoviště! Na další lekci jsem se do Boroviny mimořádně těšil. Nejenom na přednášku „Čarodějnické procesy“. Pan Bačák překvapil. Věnoval mi vzorně nakreslený pláněk původního stanoviště kamene, 3 černobílé fotografie, na jejichž zadní straně je napsán letopočet 1986 a CD, kde je 12 snímků kamene, tak jak tam stával. Na jedné fotce stojí vedle kamene asi desetiletý chlapec. Na moji otázku, kdo to je, pan Bačák odpověděl: „Můj syn, narodil se v roce 1975, jmenuje se jako já, Alois. Snímky jsem nafotil na přání pana faráře.“ To by přesně odpovídalo. Takže transfer mohl proběhnout v roce 1986–7. Podle nepsaných pravidel by kámen měl zůstat na místě, kde stál po staletí. Ale zachoval by se na původním místě?

Tento týden jsem dostal zprávu od vedoucího Společnosti pro výzkum kamenných křížů v Aši, pana Víta. Řešili s policejním šéfem Západočeského kraje laxní přístup policie při vyšetřování ztrát kamenných památek. Společnost má zdokumentováno více než 2500 kamenných křížů a křížových kamenů. Za posledních 10 let jich na 350 zmizelo. Zde na okrese se naštěstí jedná pouze o jeden, ale velmi významný křížový kámen u Lukova. S pověstí o umrzlých školáčkách z Blatnice. Bud' me rádi, že v Budišově u kostela můžeme obdivovat tento nevšední pamětní kámen. Pan farář Slabý předpokládal, že jeho vznik mohl spadat do 16. století. Je to pravděpodobné. Mnozí si možná řeknou, no co, nějaký šutr. Málokdo si ale uvědomí, o jak cennou historickou památku se jedná. V té době v Budišově s určitostí už stál nějaký kostelík, tvrz se přestavovala na předchůdce dnešního zámku a věžtřák a všechny sochy si mohou o stáří kamene nechat jenom zdát. Važme si a chraňme drobné kamenné památky. Nemáme jich tolik, abychom je přehlíželi a chovali se k nim macešsky.

Syn Aloise Bačáka, Alois

Pěkné jaro a vydařené výlety do přírody, třeba za kameny, přeje

Emanuel Nožička

Hledání smírčího kamene

Vždy, když jsem četl v Budišovském zpravodaji o smírčích kamenech, nebo když projdu po jižní straně hřbitova, vybaví se mi v mysli podzim roku 1986.

Jednoho podzimního dne roku 1986 mne oslovil P. Jan Slabý: „Vezmi foťák a vyfoť v hodovských kopečcích smírčí kámen – kříž.“ Zároveň mi vysvětlil nejschůdnější cestu k tzv. hodovským kopečkům.

S mým synem Lojzíkem jsme si vzali fotoaparát Ljubitel a vydali se po načrtnuté cestě. I když jsem byl v těchto místech poprvé a popravdě jsem ani neměl představu, jak kámen vypadá, jako bych ta místa znal, protože scenérie krajiny byla podobná té, kterou jsem znal z dětství v Holejích.

Po krátké chvíli jsme narazili na kámen, ve kterém byl vytesán dvojramenný kříž. Nacházel se pod elektrickým vedením asi 1,3 km od Kundelova směrem na západ, v místech, kudy kdysi vedla cesta od rybníčka Hastrmánek na Brdcích do Rohů. Ofotil jsem jej ze všech možných stran a úhlů. Pro jistotu (nebyl jsem si jist, zda je to ten kámen) jsme prochodili i ostatní kopečky, a když jsme další kámen nenašli, vrátili jsme se domů.

Film jsem hned vyvolal, na druhý den jsem zhotovil fotografie a v týdnu jsem se vypravil za panem farářem. Fotografie si prohlédl a říká: „To není on, až přijede pan arch. Hyzler, on ví, kde jej hledat.“

Za týden jsme si celou anabázi hledání zopakovali, tentokrát s Tomášem Vraspírem a jeho synem Honzíkem, které jsme v těchto místech náhodou potkali. Hledali jsme tedy čtyři se stejným výsledkem jako posledně – jiný kámen tam nebyl. Myslel jsem, že tím pro mne veškeré pátrání skončilo. Jak se nakonec ukázalo, bylo tomu jinak.

Po několika týdnech, když jsem šel po horní straně hřbitova, čekalo mě na jižní straně, v místech, kde jsou hroby posledních majitelů budišovského panství Barattů, překvapení. Mezi náhrobky jsem uviděl čerstvě osazený onen smírčí kámen.

Loni, koncem léta jsem uviděl na stolku prodejny benzínové pumpy v Budišově knížku Památné kameny a pověsti na Třebíčsku, jež je výsledkem několikaleté badatelské práce pěti autorů. Náhoda tomu chtěla a já jsem se s jedním z nich, Emanuelem Nožičkou, kterého jsem znal už od dřívějších let z Elitexu i jako průvodce na zájezdech, setkal na přednášce v Západomoravské vysoké škole. Vylíčil jsem mu anabázi kolem hledání onoho smírčího kamene. Emanuel Nožička ihned projevil zájem, zda bych příště nějakou fotografii kamene, jež vznikla před 25 lety, mohl přinést. Můj bratr mi naskenoval fotografie i negativ filmu a vypálil na CD.

Nedalo mi to, a já jsem se letos vypravil, po tolika letech, s pejskem a fotografiemi v ruce, hledat to místo, kde jsem kámen vyfotil. Vše se ztížilo tím, že původní cesta do Rohů již desetiletí neexistuje a většina pamětníků je dnes již na věčnosti. Napoprvé ani na podruhé se mi to nepovedlo, krajina se, i když nepatrně, přece jenom od těch dob změnila. Mého synovce Standu Bačáka napadlo fotografie zvětšit až do formátu A4, a já vyrazil do těch míst potřetí. Jak se nakonec ukázalo, zvětšení fotografií mne přimělo hledat původní místo kamene s využitím elektrického vedení, jež prochází nad krajinou. Oproti předpokladům jsem se musel přesunout o 120 m na západ a ono místo jsem spolehlivě našel.

Co dodat na závěr? Stálo hodně úsilí znovu najít, po tolika letech, místo, kde jsem původní fotografie dělal. Tvůrci Památných kamenů a pověstí na Třebíčsku stejnými a mnohdy ještě složitějšími cestami se snažili a snaží zmapovat v krajině jednotlivé smírčí kameny, z nichž mnohé nenávratně zmizely. Smírčí kameny jsou součástí historie a mnohdy důkazem, jak se před staletími žilo, což bude možná doceněno až dalšími generacemi. Budiž jim za to dík.

31. 1. 2012, Alois Bačák

Budišovské náměstí a geografický střed katastrálního území obce

V minulém zpravodaji mě v článku „Budišovský melancholický místopis“ zaujaly dvě poznámky Ing. Tesaře o budišovských náměstích:

- 1. Všimli jste si, jak velké náměstí by vzniklo, kdyby tam nestály ty dva ostrůvky domů? Určitě větší, než v Medřiči, nebo Náměstí, táhne se od Pavlasů až daleko pod Hrázku a na jihu až ke kostelu!*
- 2. Na náměstí u Václava byly tenkrát dvě hospody, u Součků a u Škodů, takže se pro točené pivo k obědu šlo jednou do jedné a jindy do té druhé.*

Pokud jde o druhé „náměstí“, jedná se spíše o křižovatku. I kdybychom byli velmi velkorysí a zahrnuli i přilehlá prostranství, dostali bychom výměru asi 2350 m² (0,235 ha), což není mnoho.

Větší euforie zavládne při změření prvního případu. Kdyby nestály ostrůvky domů u Pekařáku a u bývalého obecního úřadu, měřilo by hlavní budišovské „náměstí“ 3,38 ha, což snese srovnání s největšími náměstími. Ale vynechejme „kdyby“. I bez zastavěných částí má takové náměstí (zahrnující plochy „na městečku“, bývalého Pekařáku, Pod Hrázkou, parčík u pomníků a plochu před farou) celkovou výměru 2,95 ha, což je nejen více, než u náměstí v „Medřiči“ (0,92 ha) či v Náměstí (1,05 ha), ale přesáhne to i výměru slavného Karlova náměstí v Třebíči (2,27 ha). Srovnání snese jen 3,43 ha náměstí v Jihlavě (i tam je uprostřed ostrůvek domů) a o hodně větší je jen to údajně v republice největší Karlovo náměstí v Praze s jeho 7,23 ha výměry.

Když už jsme u těch náměstí, ve skutečnosti je ještě větší Vítězné náměstí v Dejvicích (tzv. Kulaťák), které má sice výměru v kat. území Dejvice 2,50 ha a v Bubenči 1,51 ha (dohromady 4,01 ha), ale s přílehlými travními plochami, z nichž některé vlastní VŠCHT, se od vlastního náměstí pohledově neliší a celé území měří 7,74 ha, což je ještě více, než u „Karláku“.

To ale ještě není k minulému číslu všechno. V článku Karla Pavlíčka Svatováclavská orlice mě zaujala věta:

Pokud bychom hledali střed Budišova, po geografické stránce by asi byl U Kazdů (nyní prodejna Ondráčkových).

Toto sdělení je jistě pravdivé, pokud se jedná o „centrum“ městyse. Jistě, jakési centrum se stejnojmennou prodejnou vzniklo před úřadem městyse o něco jižněji, ale přece jen před hostincem U Kazdů se stýká většina tras občanů Budišova i návštěvníků. Jiné výrazné centrum městys nemá.

Ale mě jako geodeta zaujala jiná podrobnost: mluví se zde o geografické stránce. A to je neméně zajímavé.

Geografický, přesněji řečeno geometrický střed území je definován jako těžiště plochy území vymezeného jeho hranicemi, za předpokladu homogenity daného území. Definice není úplně přesná, nicméně žádná přesnější neexistuje. Co se týče určení takového těžiště, není to moc velký problém. Existují počítačové programy, které po zadání lomových bodů hranic území polohu onoho geometrického středu území spočítají. Zadání hranic katastrálního území však v případě Budišova není vůbec jednoduché. Ty jsou určeny s cca metrovou přesností, tak jak jsou již po staletí zobrazeny v mapách bývalého katastru. Aní po tzv. digitalizaci, která Budišov v letošním roce čeká, se ona přesnost nezvýší. Ke větší přesnosti by pomohlo, kdyby celá délka hranic katastrálního území byla určená měřením, čehož se zatím nedočkáme. Jenže – vzhledem k tomu, že geometrický střed Budišova spočtený z hranic odměřených z katastrální mapy leží uprostřed polí, mohla by nám dosavadní přesnost určení hranic stačit.

A kdeže najdeme onen geografický střed Budišova? Leží v poli mezi železnicí a Rejdůvní na rozhraní pozemků bývalého pozemkového katastru parc. č. 4531 (ve vlastnictví městyse) a parcely přidělového operátu parc. č. 524/36 (v soukromém vlastnictví) a to místo užívá a obdělává ZD Budišov (viz obr.) Souřadnice v systému WGS (pro GPS) jsou $B = 49^{\circ}16'15,00''$, $L = 16^{\circ}00'53,54''$ a v S-JTSK $y = 640\,149$, $x = 1\,147\,574$ m.

Je známo, že geografický střed České republiky byl již také vypočten a leží na katastru obce Čihošť. O geografický střed Evropy se dodnes vedou spory.

A když už jsme u geografie Budišova, můžeme si osvětlit i rozdělení částí městyse, neboť v tom mnoho našich občanů vlastní značný guláš.

Budišov obsahuje jen jedno katastrální území (č. 615453) a tvoří jednu obec (č. 590401). Podle číselníků Českého statistického úřadu se dělí na dvě části obce: Budišov, (č. 015466) a Mihoukovice (č. 015482). Obě mají samostatné číslování popisných čísel. Tyto části se ještě dále dělí na čtyři tzv. základní sídelní jednotky, Budišov na ZSJ Budišov (č. 0154660) a ZSJ Kundelov (č. 0154740), Mihoukovice na ZSJ Mihoukovice (č. 0154820) a ZSJ Rejdůvěň (č. 0154910). Bohužel, ani části obce, ani základní sídelní jednotky nemají pevně určené hranice, takže jejich geometrický střed nespočítáme.

S pomocí údajů ČÚGK a ČSÚ sestavil

Ladislav Dokulil

Rekordní korouhev

Korouhev s patrony kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Gotharda už je opět na věži, takže můžeme opět zkusit zápis do České knihy rekordů. Ve 2. vydání této knihy již byla plastika uvedena. Rozměry se opravou nezměnily – jak byly změřeny 23. 2. 2008 a uvedeny ve zpravodaji č. 1/2008, výška činí 4,14 m a šířka 2,63 m. Hmotnost se poněkud při opravách změnila – podle zvážení na váze ZD Budišov a odečtení hmotnosti obalů

dnes činí cca 440 kg (přesnost je dána přesností váhy cca 20 kg). Nejpodstatnějším údajem pro funkci korouhve je přirozeně plocha, na kterou působí vítr. Tu změřila geodetická firma po umístění plastiky na věž určením licovacích bodů, pomocí nichž mohly být umístěny fotografie korouhve do souřadnic, z kterých bylo možné určit plochu. Při použití tří různých fotografií byla určena konečná plocha 7,2 m². To opravdu není málo. Pro srovnání lze např. uvést, že v katastru Budišova je 25 pozemků s menší výměrou parcel.

Ladislav Dokulil

Žďár a Zhoř – jména na Vysočině

Při pozorném prohlížení mapy Českomoravské vrchoviny si nelze nevšimnout množství jmen Zhoř a jejich odvozenin. Zejména zaujme seskupení těchto jmen okolo prastaré větve Haberské stezky z Brna do kdysi významného města Polné. Od Tábora až k České Třebové se přes Vysočinu táhne další pruh těchto jmen. Stejně nebo podobné názvy se vyskytují i jinde, avšak již v menší míře. Mezi dvěma popsány územími lze najít další pruh se jmény Žďár a odvozenými tvary. Tato jména se vyskytují v celé republice hlavně v místech, kde bylo kdysi mnoho lesů. Etymologie všech těchto názvů je poměrně jednoduchá – žďářit znamenalo dříve vypalovat a zhoř není třeba vysvětlovat. Tato místa tedy vznikala v zalesněném území, které bylo třeba vypálit pro založení osad. Je zde vidět, že v dávné době byla Českomoravská vrchovina i s okolím hodně zalesněná. Poměrně dost lesů tu ještě máme. Doufejme, že i v našem energetickém věku ještě bude moci Wabi Daněk ukázat dětem, jak vypadá les, aspoň na Vysočině.

Ladislav Dokulil

Velikonoční

Jsou tu zas velikonoční svátky. Zatímco Vánoce slaví s křesťanskými věřícími tak či onak většina lidstva a téměř bezvýjimečně celá česká populace, Velikonoce – původnější a nejvýznamnější křesťanské svátky – asi většina dnešních Čechů prožije pouze jako den volna navíc, snad ozvláštňený nějakým odvarem z lidových zvyků bez valného duchovního obsahu. Případá mi to škoda; je to velké kulturní zchudnutí. Jsem přesvědčen, že kdyby alespoň každý třetí člověk sáhl v těchto dnech po Písmu a přečetl si vyprávění, které křesťanským Velikonocům dalo jejich smysl, a zauvažoval o něm, muselo by se v duchovním klimatu společnosti něco změnit.

Stará legenda, kterou zachytil klasik české poezie, praví, že na Velký pátek, když „v kůru tam se právě pje/ Krista Pána umučení“, se otvírají poklady. Možná je v této pověsti zašifrována zkušenost, že když se čte strhující pašijový příběh, pukají skály v našem nitru, povoluje to, co v nás zkamenělo, ztvrdlo, okoralo, – a to nejcennější hluboko v nás aspoň na chvíli zasvítl a stane se přístupným.

Pašijový příběh je opravdu – jak mi to řekl krátce před svou smrtí starý český herec Josef Vinklár – snad nejbarvitější drama lidských dějin. Na scénu vystupují všechny mocnosti světa – moc s tváří Piláta, tradice a náboženský establišment v barvách velerady, zrada s maskou Jidáše, selhání v podobě Petra, soucit v závoji Veroniky – a pravda, pravda opuštěná, pravda vzdorující moci v bezmocném králi, který s trnovou korunou na hlavě říká: Ano, já jsem král. Já jsem se proto narodil, abych vydal svědectví pravdě. Každý, kdo je z pravdy, slyší můj hlas.

A když je na scénu povolán dav, aby byl arbitrem spravedlnosti, tak tento hlas pravdy překřikuje a volí Barabáše. A o těch, kteří svému Mistru slibovali věrnost až za hrob, je dříve psáno: tehdy ho všichni uředníci opustili a utekli. A jako by na tom nebylo dost, ten, který byl nazván skálou, Petr, první z apoštolů, ze strachu před služkou veřejně svého Pána třikrát zapře. A do svědomí čtenářů zakokrhá kohout. Pak nastupují kati.

Velikonoční příběh však nekončí tmou. Mnoho bylo těch, kdo se opakovaně v dějinách pokoušeli – jak vyjádřil český křesťanský básník, který víc než jiní zakusil tíhu kříže, Jan Zahradníček –, „aby dějiny nepřekročily odpoledne Velkého pátku.“ Jim navzdory však do tmy zrady, viny, bolesti a smrti, do tmy hrobu padá světlo. „Láska je silnější než smrt“ – tato věta ze starozákonní Písne písni by mohla být závěrem i tohoto příběhu, jímž vrcholí poselství evangelíí.

Nic proti kraslicím, zajíčkům a pomlázkám – ale pokud by zbylo v povědomí společnosti z bohatství Velikonoc jen toto, bylo by to trochu málo. Možná že i ti, kterým je cesta na velikonoční obřady do křesťanských kostelů a sborů z různých důvodů obtížná, by mohli najít chvíli a sáhnout po knize evangelíí. Je to čas, který otvírá ty nejnázornější poklady.

Tomáš Halík Úvahy na prahu tisíciletí (Nakladatelství Lidové noviny 2011)

Vítání jara na Brcích

Kmen lovců mamutů, obývajících Brca, zase přežil jednu zimu. Od ostatních tlup z okolí se liší tím, že už nepřebývají v jeskyni, ale umí dřevěnými háky vyhloubit v zemi prostorné zemljanky. Byli prostě šikovní! Před nedávnem ulovili několik sobů a tak mají

zase hojnost masa (hypermarkety byly až později). A taky měli dost tepla, protože Kopčem přišel na to, jak rozdělávat oheň pomocí luku a dřívka. Ale jak to zjistily ženské, že už nemusí celý den udržovat oheň, začaly se víc věnovat parádění, hašteření a šití nových oděvů na léto, prý nějakých mini, aby jim nebylo horko. Bude dobře, lidé jsou spokojeni, myslí si Mamutík. Zašel za šamanem a nařídil mu, aby obětoval bohům za to, že kmen uchránil před zlými duchy. Všechno se opět zazelenalo a temnota odletěla s černými havrany. Dýmové signály ze severní strany jim sdělovaly, že sem, na mokřady pod hřebenem Brců, přiletí divoké husy. Lovci hned začali brousit pazourkové špičky šípů.

Včera večer se celý kmen mohl smíchy potřhat. Huňáč, kterému se ale taky říká Dutá hlava, našťavaně prohlásil: „Už je mě z tech sobích stejků šoufl, chcu brambory.“ A Vlčice mu odpověděla (budoucím budišovským nářečím): „Brambore nésó! Te tele, copak nevíš, že je sem eště Kolumbus nepřivezl?“

Končí vláda chladu. „Brzy budeme vynášet Morenu, bohyni zimy,“ pomyslel si spokojeně náčelník Mamutík. Ponese ji Veverice, parádnice. Už nosí ve vlasech za uchem vetknuté první sněženky, okolí očí podmalované šminkami z popela a zpívala si cosi jako honky tonky (nebyl to snad začátek hipís?). „Aby šla pomoct staré Vlčici s večerí, to ne!“ zlobil se náčelník. „A jde na ni jaro, pořád se jen točí kolem Havranpírka.“ Ten je už statný jinoch a má tvůrčí talent i zodpovědnost. Někde našel velký plát kůry a sjížděl na něm zasněžený kopec z Brců, až ho všechna děcka napodobovala. „Budoucí náčelník,“ pomyslel si Mamutík spokojeně.

Slunce už kovově rudě zapadlo za daleký obzor (později to tam nazvali Rudi-kov). Někde ze směru od Kundelova, loviště kmene, bylo slyšet troubení mamutů. „Žijeme v nejlepší době, co kdy byla. Kdo ví, co přinese zítřek?“ pomyslel si Mamutík. Dolinou, kde za 20 000 let bude jednou pulzovat život Budišova, se v tichu jarního podvečera nesl zpěv skřívana.

Zajděte si tam pod Brca, zamyslete se nad složitostí života a poslechněte si ho také, jako to dělali naši dávní předkové. Nic z toho dobrého a krásného, co učinili, se neztratí...

Ing. Rostislav Tesař

Znak fary

Při vstupu na faru nebo do sakristie vítá příchozího nad vchodem měděná destička (obě destičky jsou shodné) s vytepaným reliéfem. Jedná se o znak farní, který není vyloženě raritou, ale na rozdíl od znaků šlechtických nepříliš rozšířenou praxí. Na základě známých skutečností se jeví, že tento znak vznikl pravděpodobně v době nedávné (asi v 80. letech) z příčinění budišovského faráře pana Slabého. Do této doby se farnost prezentovala pouze svojí pečeti, v jejímž poli byla vyobrazena postava sv. Gotharda s berlou (její smysl viz níže) a s legendou – Sigillum ecclesiae Budischoviensis.

Nyní se zaměříme na samotný znak farnosti. Klobouk s uzly po bocích kolem štítu značí faru (klobouk byl černý + uzel z každé strany). Tinkury štítu a v něm umístěných figur jsou bohužel neznámé. Lilie nad půlměsícem pravděpodobně značí mariánský motiv (panenka Marie spočívající v půlměsici – v minulosti běžný motiv). Budišovský kostel je zasvěcen sv. Gothardovi a Nanebevzetí Panny Marie. Takže tyto symboly by opravdu mohly odkazovat k Panně Marii. Tato lilie je také pravděpodobně nechtěnou, ale určitě docela zajímavou paralelou k rodině Barattů (9 lilií ve znaku). Lilie spočívá mezi dvěma berlami – opatskou (s páskem) a biskupskou (bez pásku). To je odkazem na dalšího budišovského patrona – sv. Gotharda biskupa, pozdějšího opata. Předmětem dalšího bádání budiž pátrání po tinkurách štítu, aby se mohl znak farnosti zaskvět v původních barvách.

Josef Voborný

Doplnění redakce

Vzhledem k tomu, že neexistuje doklad ani o době, kdy byly destičky nad vchody umístěny, ani kdo je jejich autorem, musíme se přidržet toho, co k dispozici je, tj. fotografií. Z nich je patrné, že destičky nebyly nad oběma vchody roku 1982. Toho roku, v rámci rekonstrukce kostela, byla na věž vytažená 28. května 1982 restaurovaná korouhev, zhotovená z měděného plechu. Práce prováděl umělecký pasíř B. Andrlé z Rájce Jestřebí. B. Andrlé je i autorem měděné makety korouhve, která se nachází na faře. Lze se domnívat, že zhotovil i zmíněné destičky. Rekonstrukce kostela se uskutečnila za působení P. Jana Slabého, který mohl iniciovat zhotovení destiček. Návrh mohl provést, na základě podobnosti s ostatními jeho díly, malíř a grafik Zdirad J. Čech, který pro pana faráře zhotovoval velikonoční a vánoční pozdravy.

Slova jako *lze se domnívat* a *mohl provést* nebudí důvěru, ale je to prozatím jediná možnost, jak vnést trochu světla do této zajímavosti. Pokud se časem podaří nalézt jakýkoli písemný doklad, který buď vyvrátí, či potvrdí tuto teorii, rádi se s vámi o něj podělíme.

Jazykový vokýnko

Dnešní povídání bude o slanzích v kultuře. Ty jsou vesměs prastaré, snad kromě filmového, ale i ten již existuje století. Osobně musím vynechat slang v literatuře, o kterém jsem dosud nic neslyšel. Zmínili jsme se o tiskové hantýrce a slangu v médiích, ale jak se specificky vyjadřují spisovatelé či básníci, je těžké určit, vzhledem k množství nejrozumnějších žánrů a stylů. Navíc je tento druh umění velmi individualistický – a kde při práci chybí komunikace, není moc prostoru pro slang. Podobná situace je u hantýrky malířské. Ovšem, doplnění z řad čtenářů není nemožné. Takže se zmíníme o těch způsobech mluvy, kde je *na place* vždy více osob, takže komunikují velmi silně.

17. divadelní slang

Na *bině* (jevišti) divadla se pohybují různí *panáčci* (herci) – *betlemář* alias *vojan* (herec činohry), *hrčpaňáca* (operetní herec), objevuje se i *hadrářka* (první milovnice), *heroína* (herečka hrdinských rolí), *smrděnka* (role šlechtěné ženy), *fňukna* (lyrická milovnice), *libec* (milovník) a vzácností nejsou ani *knikna* (zpěvačka se slabým hlasem) a *kandradas* (začátečník). Vše řídí *šafář* (režisér).

Každý herec dostane své *kydy* (text). A zatímco velký *part* (role) se nazývá pouze *kláda* či *hauptka*, pro malý je (i podle velikosti) mnoho výrazů – *štěk*, *blaf*, *pes*, *čokl*, *hund*, *pind*, *čudla*, *čurda*, *pičičanda*, *dakl*. Role o jedné větě se pak nazývá *paninesupsani*. A herec může vystříhnout *sermón* neboli *špalek* (monolog), i když mu někdy pro *švádu* (rychlé mluvení) nemusí být rozumět, zvláště, když k tomu z *ponorky* (orchestrářiště) hraje hudba. Po vtipu může nastat *lachpauza* (přestávka pro smích). Pokud přijde *auslág* nebo dokonce *skleník*, je čas pro zásah *sufléra* či *šeptmistra* (nápovědy).

Když přijdete na *roráty* (dopolední představení), či se v jinou dobu otevře *hadr* (opona), poznáte mnoho pomůcek, které pomáhají hercům, např. *firhaňk* (závěs), *frzacštyk* (malá kulisa), *dornmašina* (stroj na výrobu hromu), *krzno* (kostým), *cinkosten* (neforemný kostým), *piškoty* či *piškvoroky* (boty baletek), *kruseler* (čepec s řasenými okraji), *alonž* (barokní paruka), *glocna* (paruka s pleší), *tylovka* (černá intrikánská paruka), *čuba* (paruka s rozčuchanými vlasy), *deka*, *fusak* (hustý plnovous), *smeták* (hustý knír), *šajtle* (dámský přičesek), *husí pupky* (vycpávky), *koleje* (nalíčené vrásky), nebo *smetáky* (dlouhé umělé řasy).

Popřejme divadelníkům *zlom vaz*, a třebaže nám asi odpoví *vem tě čert*, věřte, že pro naše pobavení budou *krájet pajšl* (hrát, co to jde). Tak ať z nás nejsou *holandáni* (nechápující diváci) a herci ať si své *seno* či *zeli* (květiny po představení) zaslouží.

18. filmový slang

Tento druh mluvy vznikl částečně z uvedeného divadelního, jakož i z rozhlasového, o němž jsme se zmínili v části o médiích, a ovlivnil i slang televizní, o němž též byla též již řeč. Takže jen stručně:

Do *lokace* (místa natáčení) nás může přivést *louder* (nákladní automobil s přívěsem). K nasvětlení se používá i *hájka* (asi podle High-intensity discharge lamp – oblouková lampa) nebo *búro* (5W reflektor), jindy je třeba scénu spíše *zanegrovat* (zatemnit), někdy se použije tzv. *americká noc* (natáčení nočních scén za denního světla). Při ukončení nebo zahájení scény se může použít *vylnutí* (vytrácení obrazu do černého plátna) nebo *zalnutí* (plynulé zobrazení scény z černé barvy). *Stíračka* zase znamená plynulé vytlačení obrázku druhým. Záznam zvuku lze pořídit pomocí *tága* (tyče s mikrofonem), Někdy je potřeba použít *postsynchronů* (dodatečného ozvučení filmů). Ke kontrole zvuku filmu pak slouží *abhérka* (zkouška zvuku). K nalákání diváků do kina slouží *foršpán* (propagační ukáзка částí scén filmu), což je užitečné, jsou však díla, na která pak již do kina netřeba chodit, už tam více zajímavého nevidíme.

19. hudební slang

V hudbě (zejména klasické) vládne v průběhu staletí vytvořený slang, takže je velmi rozsáhlý a rozšířený. Ať už je to *frakoun* (hudebník vážné hudby), *barová fílcka* (barový hudebník), *nitěnka* (sopranistka) či jiná *šuntalka* (zpěvačka), nebo třeba ten, kdo *mává* (dirigent), případně *bedňák* (rekvizitář), všichni přispívají k tomu, aby skladba nebo píseň zapůsobila, ať je to třeba *rejžák* (efektní), nebo *prskavka* (rychlá), nebo i *vzduchovka* (dechovka). Přitom je třeba dbát na správné čtení *kuliček* (not), nebo dobře *sázet kila* (doprovodit píseň akordy).

Nejvíce pojmenování obdržely přirozeně nástroje: Za všechna pojmenování jmenujme třeba *pastě*, *nitě*, *sova*, *želva* (vše housle), *fňukna* (viola), *vana* (violoncello), *kriminál*

(kontrabas), *beglajt* (doprovodná kytara), *baspiča* (basová trubka), *flíghorna* (trubka křídlovka), *ságo, fája* (obě saxofon), *valdhorna, kvočna, zamotanej kotrmelec* (vše lesní roh), *poprdáč* (fagot), *kozí noha* (hoboj), *plivátko* (flétna), *zednický pijáno* (akordeon), *držky* (tahací harmonika), *škopky* (bicí souprava), *baterka* (bicí bez velkého bubnu), *kopák, dupák, vašek* (vše velký buben), či *klacek* (smyčec i taktovka).

Máme-li rádi operu, může to být třeba *Čárka, Usrálka*, nebo *Džon do vany*.

20. cirkusový slang

Velmi starý je i slang cirkusový. Protože se do jisté míry shoduje se slangem světským, o němž již byla řeč před rokem, uvedeme si zde jen několik výrazů:

Lid cirkusový se na internetu mnoho nevyskytuje, takže nás k cirkusovému představení nejčastěji zve *afiš* (plakát). Večernímu představení se říká *serata* (to není nic neslušného, ital. sera = večer). Artisté mohou mít specifikaci podle toho, ve které části *šapitó* (cirkusový stan) působí. Stan se nazývá rovněž *celt* a staví jej *tentáci*. *Obrman* a *untrman* není třeba vysvětlovat. Občas někdo z nich předvede předstíraný pád, zvaný prostě *padák*. Někdy artisté nebo zvířata proskakují obručí s papírem, zvanou *ballon*.

Dva krotitelé zvěře mají různé označení, třebaže oba *krakuji* (práskají bičem). *Drezér* je ten, kdo zvířata cvičí, a *domptér* je pak předvádí publiku. Někdy se ovšem jedná o jednu osobu. Zvěř se vodí na *fircíglu*. Mezi koňmi můžeme najít i skvrnitého bělouše, kterému se říká *tygršek*. *August* čili klaun mívá někdy *rozum* (špičatý klobouk), který může mít i *trikmachr* (kouzelník), nebo jiný artista. Dalším artistou je např. *saltimbank* (provazochodec).

Vše se vozí v maringotkách zvaných *aptajl, vostavák, talán*, – účel těch speciálních lze odhadnout podle názvů: *bejvák, šapiták, bufeták, kšírák, garderoba*, nebo *zvěřák*.

Ladislav Dokulil

Delikatesa z brambor

V nějakém z předchozích BZ jsem hodlal vyvolat záplavu receptů, typických pro náš Horácký kraj a Budišovsko. Na písčitém a chudém Horácku se lidé stravovali jednoduše a skromně. Stylem co dům, zahrada a pole dalo. A to byl jistě i faktor, včetně množství pohybu při tvrdé práci, že tak často netrpěli obezitou. Brambory byly na denním jídelníčku, maso občas, sladkosti jakbysmet.

Časy se změnily, máme se lépe a dáváme to najevo i odlišnou životosprávou. Proto chtěla redakce BZ shromáždit staré recepty, aby se zachovaly pro generace budoucí. I pokud ještě jsou mezi námi pamětníci těch zašlých časů. Bohužel, výsledek byl nulový.

Zkuste tedy bramboru, jaká se podává v rakouských Alpách. Velká brambora ve slupce se upeče v alobalu v troubě. Po upečení do měkka se alobal pootevře, brambora se rozkrojí podélně a v řezu se roztáhne. Dovnitř se dá ochucená zakysaná smetana (sůl, pepř, pažitka), nebo ochucený tvaroh a stejné přísady. Nakonec se to posype na nudličky opraženou slaninou a podává se se salátem z rajčat, paprik, okurek, kukuřice apod. Chutná to skvěle...

Ing. Rostislav Tesar

Z MIKROREGIONU

Pozvání na přehradu

Vody Dalešické přehrady letos již brázdí loď Horácko, která nahradila Vysočinu. Zatím jezdí podle možností jen o víkendech, od 25. června bude vozit cestující denně. V sobotu 24. března proběhlo vítání jara, v neděli 22. dubna (Den Země) bude na pláži Autocampu Wilsonka slavnostně zahájena sezóna 2012.

V neděli 13. května pojedou zdarma matky (Den matek), v sobotu 2. června ušetří zase děti do 15 let (Den dětí). Sobota 23. června přivítá léto, v sobotu 30. června se poveze zdarma každý, kdo předloží čerstvé vysvědčení a v sobotu 22. září bude vítání podzimu.

Od 3. září se bude jezdit zase jen o víkendech a v neděli 28. října (státní svátek) se hlavní sezóna ukončí. Ale i potom bude mnoho dalších akcí. Více na www.dalesickaprehrada.cz.

Pravidelná lodní linka má zastávky Kramolín, Dalešice (jediná na pravém břehu), Autocamp Wilsonka, Třesov (pod stropešským mostem), a Koněšín. Mimo to se provozují okružní vyhlídkové plavby z Kramolína bez zastávky, v hlavní sezóně k Wilsonce.

Na projížďku Vás zve kapitán Petr Prokeš z Třebíče a nový provozovatel lodní dopravy, firma Aikon, s. r. o., Slavkov u Brna (nezaměňovat za ukrajinské firmy Aikon VK, v. o. s. a Aikon Company, s. r. o. z Prahy).

Výlet po obcích mikroregionu Horácko

Skrývačky (u obcí jsou v jednom souvětí obsaženy i přidružené vsi)

Po odstoupení Číkova je to celkem 33 obcí a 8 dalších vsí, tvořících části těchto obcí.

Rozluštění jistě nebude nesnadné, jména obcí jsou velmi specifická a věty hodně nestandardní. Aby to však nebylo tak jednoduché, je nutné upozornit, že někdy nesouhlasí délka samohlásky. A u dvou obcí se nedalo dělat nic. *)

Až bude čas snídaně, doufám, že mě vzbudíš, ovšem jen když bude něco k jídlu. Archeologové vykopali na nalezišti zlatý denár a meče z desátého století našeho letopočtu.

I já jsem vzdával dík, ovšem nebylo to asi dost upřímné.

Budete muset jít do jiného krámu, u nás svetr na vaše dítě nekoupíte.

Ač neměl tolik síly, přec kovadlinu uzvedl a položil ji na ponk.

Řezník v krámu rozsekával telecí hruď kovovou sekyrou na prkenné desce.

Zaťatou pěstí zahroz na tinkající děti, aby si šly hrát kuličky jinam.

Plasty mají plno výhod, jak víte, leč kovové předměty jsou hezčí.

Samice měla pět včat i několik oblíbených samců, kteří obcházelí okolo.

Dopis nám nedošel, poštovního posla víčka se rychle klížila, až usnul.

Musel jsem ho odprosit, aby mi odpustil, že jsem si ho dovolil urazit.

Už konečně usnul, snad ten rohynol zabral.

Věřte, že dávat najevo stud nic elementárního nepředstavuje.

Dnem i nocí Tobě vzdáváme dík, amen, náš Pane, ať za nás oroduje svatý Klement i celý zástup svatých.

Můj kamarád sice mé stopy šel zahladit, ale zrovna od něj jsem taková slova nečekal.

Musíme jít do zoo, města sovy již dávno opustily.

Na lodích kapitáni, důstojníci a bocmani celou cestu sledovali pobřeží.

Nechod' se schovat za hrad každou chvíli, říkávám to často ti celou dobu.

Ať dělám, co dělám, ten zpozděný zpozd'atín nejde a nejde, víc se s tím nedá dělat. *)

Děti nám daly chvíli pokoj a tinkaly si kuličky do důlku.

Moc si nás nevšiml – když šel okolo, spatřil nás mrknutím oka.

Včera se u Vládi slavilo, našla se jeho stá kovová pila, jako ostříž ovšem si ji teď hlídá.

Jak to opravdu vypadá, to nám prozradilo něčí měření všech délek.

Kdo ví, co se děje pod osla víčky, že mu ta mokrá š. o. více nejdou – a zpozd'átky už vůbec ne. *)

Ať si čelo utře Ben i Celestýn a ať chroust ovívá křídly jejich pleš i celé hlavy.

Z té písne si vezmi mustr, ope: Šiny jedou po mašině, vagón kouká z prasete...

Jak byl rozčilen, volal nářečím: „Traktór se vybóral a padale šice z vozo.“

Vzal sprej, nastříkal do almary ten světlý okr a molí nářek bylo slyšet v celé skříní.

Přestože mu vlétla moucha do oka, recitoval obětavě dál.

Pro lepší prodejnost zboží je lépe, když se setře s ovoce prach.

Děda si pochvaloval: „Nakonec z te ostude neco klódného veroste!“

Musíte si postavit plot, již jsou sežrány od koz lány ovsa.

Ve stáji spadla na tři koně šindelová střecha.

Myslím, že řešení není třeba uvádět. Pomůcka: vezměte si mapu.

Ladislav Dokulil, zástupce Budišova v mikroregionu

ZE SVĚTA

Po stopách rodu Železných v Americe – volné pokračování

Byla neděle dopoledne, sluníčko krásně svítilo a my v krátkém rukávu přijíždíme z okraje města do České vesničky ve městě Cedar Rapids ve státě Iowa v USA. Česká vesnička je vlastně jen taková ulice, jako byste šli v Budišově z návsi od bývalé pošty na křižovatku se sochou Svatého Václava. Jen ulice není do zatáčky, ale na rovině, a na konci dojdete k mostu přes řeku a za ní je kostel Svatého Václava. Na začátku a konci ulice jsou po obou stranách vyzděné dva pilíře s nápisem Czech Village (Česká vesnice) a na jednom vlaje česká a na druhém slovenská vlajka. Také po obou stranách jsou domy s obchody, které ještě nesou české názvy anebo alespoň česká jména majitelů, jen pro obraznost jich pár uvádím: Antikvariát Babi a Děda, Červená žába, Dvuhvězdičková detektivní agentura, Babi Buresh Center a Sýkora Bakery (pekařství) Uprostřed ulice je výluka, kde je postaven altán pro muzikanty nazvaný „Kosek Standband“ a malý taneční plácek, kde jsou z barevných kostek vysázená jména firem a lidí, kteří tam žili, spolu s letopočty. Na chodníku jsou rovněž žulové desky, kde jsou vyobrazeny československé symboly, pro nás samozřejmě věci, jako mapa České republiky, portrét T. G. Masaryka a hlavní město Praha. Došli jsme k hospůdce s českým menu na vývěsce. Mohli jsme tady dostat guláš, tak jak ho vařila Babi nebo kuře na paprice, svíčkovou, vepřo-knedlo-zelo a ještě několik národních jídel. Cena byla jednotná \$ 9,25. Nakoukli jsme dovnitř. Hospoda byla prázdná, jen u baru seděl starý dědek a pil pivo. Hned jsem se ho zeptal, jestli nezná někoho od Železnů? A on říká a koho myslíte? Začal jsem ze sebe sypat křestní jména, která jsem znal. Stařík pohotově odpovídal: „Jo, ten umřel, je to tak dva roky a ta umřela letos na jaře a její manžel umřel už dávno, to už je strašně dávno. Tady už asi nikdo není, zkuste se podívat do telefonního seznamu.“ Požádal jsem mladého barmana, jestli nemá seznam. Mladý muž asi v pátém šufletu našel tu žlutou knihu, avšak nikdo s příjmením Železný tam už nebyl. O pár domů dál bylo otevřené Sýkorovo pekařství.

Z internetu jsem věděl, že stále pečou housky, rohlíky a české koláče. Hned se hruu k pultu a ptám se: „Máte nějaké housky nebo rohlíky? Milá starší paní odpovídá, že housky jsou vyprodané. Hned si v duchu říkám: „Tý jo, to je jak v Budišově, jak nepřijdeš hned ráno, tak seš hladem!“ Naštěstí zůstaly ještě koláče, tak jsme hlady nezůstali. Koupili jsme pro každého jeden a ty české buchtý jsme zaplatili americkými dolary! Sedíme u stolku, ládujeme se pečivem a prohlížíme další zboží v regálech. Za zmínku stojí Kuchařka s babiččinými českými recepty, samozřejmě psaná anglicky, protože dneska se tady už česky nedomluvíte vůbec s nikým! Ládující se koláčem sedím přesně naproti domu, kde strýc mého dědečka Zdeňka Železného z Budišova měl řeznický krám. Ten pán se jmenoval František Železný, narodil se roku 1889 v Pavlově u Jihlavy a do Ameriky přišel roku 1920. Nevím, jestli to bylo také v neděli, ale každopádně o 91 roků dříve než my. Tenkrát to byla asi úplně jiná Amerika. Do Budišova se podíval za svým bratrem Ludvíkem Železným, který měl na Jazírku č. 205 strojní stolařství, až do doby, kdy bylo režimem zakázáno podnikání, v létě roku 1948. Dnes už v řeznickém krámu Františka Železného jsou nějaké kanceláře a v rodinném domku vzdáleném asi kilometr, přesně proti kostelu Svaté Ludmily, bydlí cizí lidé. Všechny stopy odvál čas, jen staré fotografie a náhrobní deska říkají, že zde žil a od roku 1965 odpočívá Frank Železný.

POLICEJNÍ PŘIHLÁŠKA

Osoby hlášením povinen	Příjmení: Železný	Řeznický obzj: Mb. kat.	Povolání: řezník	Den: 19.	Měsíc: 11.	Rok: 1889
	Jméno: Frank	Řeznický vzrání: Pm. kat.	Místopobyt: USA	Společ. pobyt: Sedar	Město: Pavlov	
	On a její rození:			Řepado: Rapado	Čas: Jihlava	
1. Příjmení a jméno:	otec: Jan Železný matky: Marie rození: Terborová		Nové bydliště:	Město: Budišov Okres (obv): Třebíč, č. p. 205		
2. Město a žezalch (rození v provdáních):	Jméno:	rození:	Je-li v povdání, u:	Ulice: 14.5.1948		
3. Čas do 15 let, které žij a osobě hlášením povdání:	1. narození:		Den příhodu je oznámeno při 1, 2, 4: 14.5.1948			
	2. narození:		4. Mládí starý byl? ANO			
	3. narození:		10. Byl-li starý žij? NE			
	4. narození:		11. Předchozí apdítob nebo při příhodu a stopy posledně bydliště v losování:	Město: Sedar Rapado Okres (obv): USA Ulice: 212 21 Ave		
	5. narození:		12. Má-li hlášením starý dlepa děti dlepa? NE			
4. U dlepa dlepa a losování:	pas č. a datum: 5.204381, 7.5.1948	Department of State vydal v: Washington	Přípis osoby hlášením povdání: Frank Železný			
5. Jsem hlášením major, vzrání 2.:			Přípis majliho byti: Železný Ludvík			
			Přípis majliho domu: Železný Ludvík			

Na konci vesnice u mostu je velká budova Českého a slovenského národního muzea, která je po záplavách v létě roku 2008 v rekonstrukci a momentálně je naložena na kolech a stěhuje se na nové místo, kde bude ochráněna od povodní. Ale o tom zase příště.

Petr Kosina, Macclesfield, UK

Z PŘÍRODY

Zahradníkovo okénko

...co nám to zase zima připravila za počasí! Leden pěkný, nebývale teplý. Skoro by se zdálo, že bude jaro. Aspoň, že prší, vody bylo na podzim žalostně málo. Zato únor. Ten si to vynahradil. Spustil na nás pěkně zostra. Takové mrazy se v dnešních časech už nepamatují a ještě tak dlouho. Všechno je to naholo – bez sněhu. Zima je kytičkám, silný větrík je ofukuje, zimní sněhové peřiny se nedočkají. Přichází sníh, jen nakrátko. Do zmrzlé půdy vláhu nedostaneš. Vítr sílí, silnice zaváté, ale na poli sněhu poskromnu. Opět obleva, sníh se ztrácí někde v příkopech. Snad už se mrazy nevrátí, alespoň ne tak silné. Jaro zatím v nedohlednu, ale každým dnem je blíž a blíž.

Takto si pamatuju letošní zimu, zatím pro mne velmi zvláštní. Ještě jí není konec, doufám jen, že její síla již slábne a jaro přivítáme v polovině března. A bude to bez nějakých velkých překvapení.

Opět zjišťuji, že jsem se něco naučil. Podělím se s vámi o svoji zkušenost. Ve foliovnicích máme na přezimování uložené, zazimované, většinou choulostivější dřeviny. Mezi nimi jsou i rododendrony – pěnišníky, které si již druhým rokem pěstujeme sami. Rostliny ve větších kontejnerech, které již letos budou k prodeji, to ani tak moc nepostihlo, i když...

Začnu od začátku. Mezi již zmíněnými staršími rostlinami máme i nové, mladé rostliny v malých květináčích. Jsou to jednoleté rostliny nahrnkované ze sadbovačů v měsíci květnu. Rostliny po nahrnkování a přihnojení velice pěkně prospívaly, velmi rychle se začaly po seřiznutí větvit. Všechno bylo ideální, všechno pokračovalo podle předem připraveného scénáře. Přichází však suchý podzim a s ním žádné srážky. Zahradníkovi to nevádí, protože má vyřešenou a funkční závlahu a dostatek vody. Tak rostliny zalévá a zalévá. Vodu přece potřebují hlavně pro úspěšné přezimování. Vždyť rašelina, ve které jsou zasazeny, od podstaty velice rychle vysychá a po vyschnutí se jen velice těžko znovu nasytí vodou.

V polovině října přichází první mráz. Pro většinu venkovních rostlin nic překvapivého, vždyť už mají dávno vyzrálé letorosty. Jenom listy u mnohých poštipí mráz a ony pěkně zčervenají a zanedlouho se poroučejí k zemi. Neklamný to důkaz podzimu a blížící se zimy. Zahradníka ale tenhle mráz zaskočí. Nepřikryje rododendrony netkanou textilií a nezmiří tak následky tohoto mrazíku. Dobře vyhnojeným, kvalitně zalévaným rododendronům nestihnou vyzrát letorosty a hned první rok pěstování u nás namrzají. Jak to poznáme? Zčernalé nejmladší listy a části stonků. Přírodu neošidíš, neobejdeš. Ona ti ukáže, kdo tady poroučí, kdo bedlivě sleduje tvoje počínání.

To máte za to...

Všechno pečlivě přikrýváme netkanou textilií, vypínám závlahu, utěšuji se. Ještěže se to stalo teď a ne po zimě. To by byly škody větší, kdoví jestli ne katastrofální. A potom, stejně to omrzlé přijde ostříhat. Dělal bychom to na jaře stejně jako zakracování výhonů. Další mrazíky již rostlinám neublíží. Spokojeně zazimováváme rododendrony do malého foliovníku. Ještě kontroluji, jestli jsou dobře přelité vodou. Když totiž voda

v substrátu zamrzne, pro rostlinu již není přístupná a rododendrony žijí i v zimě a vodu potřebují. Všechno nasvědčuje tomu, že všechno je v pořádku. Rostliny ještě pro jistotu přikrýváme silnější bílou netkanou textilií, aby ty teplotní výkyvy ve foliovníku nebyly pro rostliny tak silné. A to máme celý fóliák zakrytý bílou mléčnou fólií, aby se zimní sluníčko dovnitř nedostalo. Proč je to tak důležité? V zimě, když do uzavřeného prostoru svítí sluníčko, povrch rostlin se ohřívá. To způsobuje, že se rostliny (hlavně neopadavé) probouzejí ze zimního spánku a chtěly by růst. Jenomže substrát, ve kterém rostou, je zamrzlý, ale ony potřebují ke svému růstu vodu. Stane se proto, že uschnou. Má to podobné příznaky jako umrznutí, proto si je mnozí pletou. Platí to zvláště pro stálezelené listnaté dřeviny, jehličnany.

Zleva Martin Málek a Ing. Ladislav Molnár

Zpátky k našim „rondákům“. Všechno je zakryté, čeká se jenom na tu pravou studenou, mrazivou zimu. Zahradník považuje tuhle věc za vyřízenou.

Jenomže začátek zimy není, jak má být. Teplý prosinec, ještě teplejší leden a začínají se dít věci. Ve fóliáku se zvyšuje teplota, pod textilií se vlivem odpařování vody zvyšuje vzdušná vlhkost. Když jsem při kontrole stavu rostlin textilií nazvedl, naskytl se mi nehezky obraz. Rostliny, kterým poškodil mráz z podzimu listy a stonky, byly napadené plísní šedou – botrytidou. Ta postupně napadá i zdravé části rostlin. Je velmi agresivní a rozšiřuje se na široký okruh rostlin. Tak byly napadené stálezelené brsleny, komule, azalky.

Co teď s tím?

Všechno jsem samozřejmě ihned odkryl, ať to větrá. Větral jsem poctivě každý den, ale to nestačí. Musí se zasáhnout chemicky! Našel jsem vhodný přípravek na tuto nemoc a začal zvažovat, kdy se pustím do ošetření. Ošetření postřikovačem je nutné udělat velmi důkladně, účinná látka musí pokrýt celý povrch rostliny. Nastal ovšem vážný problém. Začalo mrznout. Za jiných okolností bych byl moc rád, že bude konečně zima, ale teď jsem potřeboval pár dní bez mrazu, aby postřik zabral a houba se zničila. No a mrazy trvají skoro pořád, takže stále čekám na vhodnou dobu a půjdu na to. Ošetření nakonec pomůže, jen bude potřeba napadené rostliny více seříznout, posbírat opadané listy, zbytky rostlin. To vše je potřeba pro botrytidu.

Tolik moje zkušenost.

Ještě několik rad na závěr. Platí to také pro všechny rostliny, se kterými se dostáváte do styku na zahradě i doma.

1. plíseň šedá se nejlépe rozšiřuje ve vlhkém a chladném prostředí – větráme, omezujeme velké teplotní výkyvy
2. napadá v první řadě poraněné, oslabené, nemocné rostliny – vyvarujeme se poranění rostlin, dbáme na správnou výživu a ošetřujeme vůči škůdcům a nemocem
3. při zjištění napadení botrytidou co nejdříve zahájíme ošetření, hlídáme vzdušnou vlhkost (větrání)
4. rada, jak se chovat k stálezeleným rostlinám a jehličnanům před zimou – důležitá je zálivka, hlavně v čase suchého podzimu, zalévejte v zimě, pokud rozmrzne zem a substrát, rostliny pak neuschnou
5. stálezelené dřeviny, jehličnany již vysazené kromě zálivky chráníme před zimním sluníčkem vhodným zastíněním hlavně z jižní strany. Pamatujeme, že zastíněná rostlina se neohřívá a tím pádem nemá v zimě snahu růst, a proto nepotřebuje tolik vody ze země
6. rada k přihnojování a zálivce rostlin. Rostliny nepřihnojujeme dusíkatými hnojivy, které podporují růst a špatné vyžívání letorostů v době, kdy se už chystají na zimu. V závislosti na druhu rostliny již srpnové přehnojování dusíkem není vhodné. Používejme v tomto čase více hnojiva s větším obsahem draslíku, ten naopak vyživuje pletiv podporuje. Zálivka jde ruku v ruce s přihnojováním. Přílišná zálivka a hnojení již zmíněným dusíkatým hnojivem brání správnému vyžívání pletiv rostlin.

Takže rododendrony již máme v „čajku“. Alespoň do jara. Pak nás čeká ještě boj s larvou lalokonosce rýhovaného, která se usídlila v okolí kořenů většinou mladých pěnišníků, ale napadá i staré jedince. Máte okousané kraje listů rododendronů? Neváhejte a přijďte se poradit. To se nespraví samo! Musíme opět použít chemii, jinak je po nich. O tom ale zase někdy jindy.

Brzké jaro přejeme.

*Molnárovi
foto Karel Pavlíček*

Přírodní zahrada

(Jak na to aneb kritéria, která musí být splněna, aby přírodní zahrada přírodní zahradou byla.)

Kritéria „Přírodní zahrady“ je možné chápat jako rukověť, která nás touto zahradou provede. Ukazují na to, jak je důležité dát v našich zahradách prostor přírodě. Potom si budeme vážit každého živočicha a rozmanitých rostlin, které si právě naši zahradu zvolily za svůj domov.

Drvodělka fialová v Budišově
největší a vzácná evropská včela podobná čmelákovi

Základní kritéria - musí být všechna splněna

- nepoužívat pesticidy
- nepoužívat lehce rozpustná minerální hnojiva
- nepoužívat rašelinu k úpravě a obohacování půdy

Prvky přírodní zahrady - musí být dosaženo alespoň pěti bodů (každá odrážka představuje dva body)

- živý plot z planých keřů
- přirozená louka, prvky louky
- ponechání divokých porostů
- divoký koutek
- mimořádná stanoviště (vlhká nebo suchá)
- listnaté stromy
- květiny a kvetoucí trvalky

Obhospodařování a užitková zahrada - musí být dosaženo alespoň pěti bodů (každá odrážka představuje dva body)

- kompost
- „domečky“ pro zvířecí pomocníky
- využití dešťové vody
- užívání k přírodě šetrných materiálů a postupů
- mulčování
- zeleninové záhony a bylinky
- ovocná zahrada a bobulové keře
- smíšená kultura / střídání plodin / zelené hnojení

Mulčování jahodníku

Ukázková přírodní zahrada

Zjistili jste, že právě takovou zahradu máte?
S přáním – ať nám naše zahrádky dělají radost

Jana Janová

Další podrobnosti najdete na internetových stránkách

www.prirodnizahrada.eu a www.chaloupky.cz.

(Použitá literatura - Občanské sdružení Přírodní zahrada: Cesta k zahradní plaketě, 2011)

Víte, jaké je v současné době nejužívanější české slovo? Ano, nepochybně je to slovo *jakoby*. Kromě profesionálních uživatelů mluveného slova to říká téměř každý – a všude, ať se to hodí nebo ne. Všimněte si toho – a neříkáte to taky?

A co já? Hm – jo, taky to říkám, je to epidemie.

Ladislav Dokulil

SPOLEČENSKÁ RUBRIKA

Vzpomínka na umělce a člověka

Když jsme v roce 2004 potřebovali pro internetové stránky Budišova jednoduché logo obce, vzpomněl jsem si na malíře, výtvarníka a také grafika Václava Dosbabu. Siluetu panoramatu kostela s přilehlými budovami, jak ji můžeme dodnes vidět na stránkách městyse, jsme spolu tvořili v průběhu celého měsíce. Přesněji řečeno – on tvořil, já jen zíral. Celkový návrh byl udělán brzy, pak se neustále upravovalo, někdy o milimetr tam, pak o půl milimetru zpátky. A ještě desetinky milimetru jinam. Mezi tím vždy dny přemýšlení. Dokud to nebylo z hlediska uměleckého i technického naprosto perfektní, na internet to jít nemohlo.

A stejně tak perfekcionista byl i věřícím. Vzdělání získané na Provozně ekonomické fakultě v Brně a na škole výtvarného myšlení mu nestačilo. Protože jeho umělecká i technická duše se potřebovala dovědět co nejvíce o tom, o čem dovědět se všechno není možné, vystudoval i teologii na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

Tomu, kdo ho znal, nemá smysl zdůrazňovat, jakým byl Václav člověkem. Za všechno hovoří dva postřehy nalezené na internetu:

Ovšem dokonalou tečkou za prohlídkou galerie byla výstava pana prof. Dosbavy, kterého znám cca 6 let (otvíral mně obě moje výstavy). Je to neskutečně hodný, laskavý člověk, mimořádně inteligentní a výtvarně nadaný. Z jeho obrazů jsem byla naprosto nadšená, musím říct, že se mně vůbec nechtělo odejít.

Z blogu „hanci“ 17. 3. 2007

Pozn.: prof. není v tomto případě vědecký titul Václava Dosbavy (ač by si jej zasloužil), ale označení jeho učitelského povolání, naposledy učil na Katolickém gymnáziu Třebíč, kde založil Galerii Chodba.

Když jsem psal pod titulkem Jeden z nekonformních pro BoA-BoA příspěvek o tvorbě přítele Václava Dosbavy, vzpomněl jsem si na vernisáž výstavy uskutečněnou před čtyřmi roky, v prosinci 2004. Václav Dosbaba žije v Budišově na Vysočině. Mají ho tam rádi a jeho práci uznávají. Tu výstavu uspořádal tamější obecní úřad ve své budově u příležitosti Dosbabových nadcházejících šedesátých narozenin.

Přijeli i přespolní. Mezi nimi Brňané Dalibor Chatrný a Jiří Valoch. S nimi se setkat je vždy příjemné. Jejich přítomnost nicméně vyzvedám z jiného důvodu: když je vystavováno dobré umění, málo záleží na místě, kde se tak děje, kulturní centrum či vysočinská ves, vyjde to nastejno. Chatrný s Valochem, pro něj jméno Václav Dosbaba vůbec nebylo cizí, toto mínění osvědčili.

Po vernisáži mně Chatrný pověděl, jak je pro něj příjemné vidět na venkově abstraktní a konceptuální umění postavené před oči lidí ve většině nezasvěcených a vnímat, že jsou alespoň stručně osloveni příběhem moderního umění.

Jan Dočekal, Vzpomínka na jednu vernisáž, 14. 12. 2008 (výňatky)

Václav byl prototypem „roztržitého profesora“. Vždycky jsme se smáli, když se na nádraží ve Studenci říkalo: Dosebaba přestoupil, můžeme jet. On sám se tomu smál nejvíc. Tehdy nikdo z nás netušil, že jeho roztržitost je předzvěstí velmi dlouhé nemoci.

Ing. Mgr. Václav Dosebaba zemřel v sobotu 4. 2. 2012.

Narodil se 8. ledna 1945.

Na jeho pohřbu 8. února v třebíčské bazilice nám P. Holík připomněl symboliku té osmičky.

A také to, že 8. dubna budeme letos slavit Zmrtvýchvstání.

Ladislav Dokulil

SPORT

Jarní rozlosování fotbalových soutěží

FC Budišov - Nárameč A

Kolo	Datum	Den	Utkání FC Budišov-Nárameč A	Začátek	Odjezd
16	1.4.2012	Ne	FC Budišov-Nárameč A – Stonařov	15:30	
17	8.4.2012	Ne	Rapotice – FC Budišov-Nárameč A	15:30	14:00
18	15.4.2012	Ne	FC Budišov-Nárameč A – Štěpánov	15:30	
19	22.4.2012	Ne	FC Budišov-Nárameč A – Bohdalov	16:00	
20	28.4.2012	So	Náměšť – FC Budišov-Nárameč A	16:00	14:30
21	6.5.2012	Ne	FC Budišov-Nárameč A – Křoví	16:30	
22	13.5.2012	Ne	Velké Meziříčí B – FC Budišov- Nárameč A	16:30	15:15
23	20.5.2012	Ne	FC Budišov-Nárameč A – Žďár B	16:30	
24	27.5.2012	Ne	HFK Třebíč B – FC Budišov- Nárameč A	17:00	15:45
25	3.6.2012	Ne	FC Budišov-Nárameč A – Rantířov	16:30	
26	10.6.2012	Ne	Třešť – FC Budišov-Nárameč A	16:30	14:30
14	16.6.2012	So	FC Budišov-Nárameč A – Kouty	16:30	

FC Budišov - Nárameč B

Kolo	Datum	Den	Utkání FC Budišov-Nárameč B	Začátek	Odjezd
17	7.4.2012	So	FC Budišov-Nárameč B – Rapotice B	15:30	
18	15.4.2012	Ne	Koněšín – FC Budišov-Nárameč B	15:30	
19	21.4.2012	So	FC Budišov-Nárameč B – Okříšky B	16:00	
20	29.4.2012	Ne	Rouchovany – FC Budišov- Nárameč B	16:00	
21	5.5.2012	So	Jaroměřice B – FC Budišov- Nárameč B	16:30	
22	12.5.2012	So	FC Budišov-Nárameč B – Radkovice	16:30	
23	19.5.2012	So	Třeбенice – FC Budišov- Nárameč B	16:30	
24	26.5.2012	So	FC Budišov-Nárameč B – Ocmanice	16:30	
25	3.6.2012	Ne	Horní Újezd – FC Budišov- Nárameč B	16:30	
26	9.6.2012	So	FC Budišov-Nárameč B – Smrk	16:30	
14	17.6.2012	Ne	Myslibořice – FC Budišov- Nárameč B	16:30	

JÍZDNÍ ŘÁD

Platí od 11. 12. 2011 do 8. 12. 2012

Křižanov – Studenec

Velké Meziříč odjezd	Budišov Studenec		do Brna		přípoj do Třebíče	
	odjezd	příjezd	odjezd	příjezd	odjezd	příjezd
5.18 x	5.47	5.57 x	4.29	5.37	4.46	5.03
8.12 x,s	8.42	8.53	6.00 x	7.10	6.00 x	6.17
10.16 s,n	10.42 s,n	10.53	8.58 x,s	10.12	8.58	9.15
12.14 x,n	12.41 x,n	12.52	10.58	12.12	10.58	11.15
14.21	14.47	14.58	12.58	14.15	12.58	13.15
16.06	16.39	16.50	15.01	16.14	15.01	15.18
19.30 xo	19.52 x	20.03	16.58	18.14	16.58	17.15
			21.04xo	22.10xo	20.16 x,n	20.32

Studenec – Křižanov

z Brna		z Třebíče		Studenec Budišov		Velké Meziříčí	
odjezd	příjezd	odjezd	příjezd	odjezd		odjezd	příjezd
		6.20 x	6,35	6.55 x,s	7.09	7.34 x,s	
7.39	8.55	8,39 x s	8.57	9.01 x,s	9,15	9,40 x,s	
9.39	10.55	10.39	10.57	11.01 s,n	11.15	11.38 s,n	
11.39	12.55	12.39	12.57	13.00 x,n	13.14	13.37 x,n	
13.39	14.55	14.42	15.00	15.06		15.20	15.55
15.39	16.55	16.39	16.57	17.05		17.19	17,51
18.39	19.57	19.39 x	19.55	20.08 x	20,22	20.45	

Vysvětlivky:

x – jede v pracovní dny

x, s – jede v pracovní dny, sobotu a 1. 8. V; 5. VII; 28. IX; nejede 7. VII; 29. IX

x, n – jede v pracovní dny a neděli a státem uznané svátky, nejede 24., 25. XII; 8. IV; 5., 6. VII

s, n – jede jen v sobotu a neděli

x, o – nejede 24., 25., 31. XII

p – jede jen v pondělí

časy bez značky – jede v pracovní dny, sobotu a neděli

Děkujeme Josefu Vlčkovi, který jízdní řád do redakce zaslal

POČASÍ

Měsíční úhrn srážek

prosinec 2011	24,3 mm
leden 2012	69,6 mm
únor 2012	23,3 mm

OPRAVY

V příloze zpravodaje 3/2011 Kapličky a boží muka došlo na str. XIII k chybě, u popisky správně patří Pocoucov – boží muka a ne Přeckov, jak je mylně uvedeno.

Ve zdravici Vladimíru Musilovi došlo k chybě místa narození pana Musila. Narodil se v Kojatině. Snad pro doplnění. Nejstarším žijícím zakládajícím členem spolku chovatelů je Rostislav Jurek z Budišova. Na rozdíl od Vladimíra Musila již není aktivním členem chovatelů.

OBSAH

<i>Matce</i>	1
ZE ZASTUPITELSTVA MĚSTYSE	3
Usnesení č. 8 z jednání zastupitelstva městyse Budišov ze dne 21. 12. 2011	3
Budišov u Třebíče na starých pohlednicích	3
ZPRÁVY	5
Tříkrálová sbírka v budišovské farnosti, Kojatíně a Valdíkově 7. 1. 2012 (výsledky)	5
Párek zdarma	6
Prvovýstup na zdravotní středisko Budišov	7
Druhý (tedy již tradiční) obecní ples v Budišově	8
Tulák	11
Z HISTORIE	12
Výstřižky z novin	12
<i>Dopisy</i>	12
<i>Velký požár v Budišově u Třebíče</i>	12
Z historie těžby rud a jejich zpracování	14
Z historie budišovské školy XII	15
Dílna Karla Obršlíka	16
Hrátky s čertem	19
Pozdrav z Budišova	21
<i>Modlitba</i>	21
Z BUDIŠOVA A OKOLÍ	22
Ještě ke kanalizaci...	22
Rada městyse o kanalizaci	23
Rozhovor se sportovcem	26
Tarantule – magické místo	27
Pánové, hlídejte si PSA!!!	29
Zpytování svědomí aneb Vzorná žákyně jsem nebyla	30
Sto let od narození J. V. Hakla	32
Vzpomínka	38
Kdo hájil Krista?	39
Katechetka	40
Křížový kámen u kostela v Budišově 2	41
Hledání smírčího kamene	42
Budišovské náměstí a geografický střed katastrálního území obce	45
Rekordní korouheč	47
Žďár a Zhoř – jména na Vysočině	48
Velikonoční	49
Vítání jara na Brdcích	49
Znak fary	50
Doplnění redakce	52

Jazykový vokýnko	52
17. divadelní slang	52
18. filmový slang	53
19. hudební slang	53
20. cirkusový slang	54
Delikatesa z brambor	54
Z MIKROREGIONU	55
Pozvání na přehradu	55
Výlet po obcích mikroregionu Horácko	56
ZE SVĚTA	57
Po stopách rodu Železných v Americe – volné pokračování	57
Z PŘÍRODY	59
Zahradní okénko	59
Přírodní zahrada	62
SPOLEČENSKÁ RUBRIKA	65
Vzpomínka na umělce a člověka	65
SPORT	68
Jarní rozlosování fotbalových soutěží	68
JÍZDNÍ ŘÁD	69
POČASÍ	70
Měsíční úhrn srážek	70
OPRAVY	70